Niedokończona odbudowa.

Jak rozkwit i upadek dekady Gierka odcisnęły ślad w historii Zamościa

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MUZEUM HISTORII POLSKI

PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

Projekt zrealizowała Fundacja „Obywatelski Wschód”
Zamość 2026

FUNDACJA OBYWATELSKI WSCHÓD

Wstęp

Niniejszy katalog powstał w ramach projektu „Niedokończona odbudowa. Jak rozkwit i upadek dekady Gierka odcisnęły ślad w historii Zamościa” dofinansowanego ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu Patriotyzm Jutra. W jego ramach Fundacja „Obywatelski Wschód” przy współpracy Muzeum Starej Fotografii i Starych Aparatów w Zamościu przez wiele tygodni prowadziły społeczną zbiórkę zdjęć i dokumentów dotyczących największego w dziejach współczesnego Zamościa projektu rozwojowego. W tym czasie przeprowadzono szeroko zakrojoną renowację Starego Miasta, budowano drogi, miejską infrastrukturę, obiekty przemysłowe i handlowe. Tę właśnie przemianę Zamościa, która dokonała się na przełomie lat 70. i 80. XX w., obrazuje także ten katalog.

Wybór zdjęć zebranych w ramach projektu można do końca 2026 r. oglądać na wystawie pod tym samym tytułem w sieni kamienicy przy ul. Żeromskiego 22 (wejście od strony Rynku Wodnego).

Fundacja „Obywatelski Wschód” oraz Muzeum Starej Fotografii i Starych Aparatów w Zamościu dziękują wszystkim wszystkim obecnym i byłym mieszkańcom Zamościa oraz zamojskim fotografom za odszukanie w prywatnych archiwach i udostępnienie nam fotografii Zamościa i byłego województwa zamojskiego z lat 60., 70. i 80. XX wieku — lat sprzed i z czasów wielkiej (choć niedokończonej) odbudowy naszego miasta. Dziękujemy także Archiwum Państwowemu w Zamościu.

Rozdział I

Zamość prowincjonalny

Powojenny Zamość był miastem powiatowym, prowincjonalnym i znacznie mniej ludnym od współczesnego. W 1950 r. liczył zaledwie 21,7 tys. mieszkańców, w 1960 — 27,9 tys. (a więc wielkością zbliżony był do dzisiejszego Biłgoraja czy Tomaszowa Lubelskiego), w 1970 — 34,9 tys. osób. W końcówce lat 70. XX w. liczba mieszkańców miasta zbliżyła się do 44 tys. W tym dokładnie czasie połowa ulic w mieście nie miała utwardzonej nawierzchni, a ponad jedna trzecia mieszkańców nie korzystała z kanalizacji ani nie miała w swoich mieszkaniach bieżącej wody. 10% ludności mieszkało w budynkach przeznaczonych do rozbiórki. Ówczesny wojewoda zamojski Stanisław Juraszek podawał, że w urządzenia wodociągowe wyposażonych było 19,1% mieszkań w Zamościu, ustęp spłukiwany miało 17,8% mieszkań, łazienkę 14,2%, a centralne ogrzewanie — 5,7%.

Stare Miasto — uznawane w całości za zabytek najwyższej klasy 0 zarezerwowanej dla obiektów o znaczeniu międzynarodowym — w latach 60. XX w. znajdowało się w ruinie. W międzywojniu (po wpisaniu go do rejestru zabytków w 1936 r.) przeszło pierwszą zorganizowaną, ale częściową i niewystarczającą renowację. Pracami objęto przede wszystkim Rynek Wielki z ratuszem. Uporządkowano rynki: Wodny i Solny, przez usunięcie kramów oraz Rynek Wielki przez usunięcie wysokiej zieleni i barier. Dolną kondygnację wszystkich domów pomalowano na jednolity kolor, podkreślając przez to obiegający rynek rytm arkad. Lekarz i kronikarz ze Szczebrzeszyna Zygmunt Klukowski nie wierzył własnym oczom i pisał: „Na Rynku zamojskim działy się cuda. Sporo domów już odnowiono, przy reszcie stały rusztowania. Każda kamienica pomalowana na inny kolor, z doskonale zachowanymi, koronkowymi nieraz ozdobami architektonicznymi [...]".

Odmalowanie przyrynkowych kamienic oraz rozebranie „wszystkich kramów, jakichś szpetnych przybudówek pomiędzy skarpami i łukami podcieni, balkonów, okropnych szyldów" niewiele pomogło. Jan Zamoyski — potomek założyciela miasta i ostatni, XVI ordynat Ordynacji Zamojskiej rozparcelowanej na mocy dekretu PKWN z 1944 r. — tak opisał Zamość w 1957 r.: „Byłem wstrząśnięty widokiem pięknych kamieniczek wokół Rynku i samym centrum starego miasta. Widziałem domy, gdzie w sieni na parterze stały balie, do których woda lała się przez dwa piętra. To rubieżowe miasto dosłownie rozpadało się w oczach".

Kompleks staromiejski składał się wówczas ze 146 budowli, z których 120 użytkowanych było na cele mieszkalne. Sprawozdanie dla Miejskiej Rady Narodowej z początku lat 60. podawało, że 20% budynków mieszkalnych wykazywało zniszczenie powyżej 70%, 50% budynków (czyli 60 kamienic) zniszczonych było w granicach od 50 do 60%, a stan pozostałych 30% określono na 35-50%. Kamienic w dobrym stanie nie było wcale, choć starówka była miejscem bardzo ludnym. Mieszkało tu 4,6 tys. osób, czyli prawie 1/5 wszystkich zamościan. „Wielu domów o najwyższym stanie zniszczenia nie udało się już uratować i zostały one rozebrane [...]. Należą do nich domy położone przy ulicach: Greckiej 4, Ormiańskiej 17, Staszica 2, Moranda 10 i Pereca 15" — czytamy w tym dokumencie.

W latach 50. XX w. zaczęto w Zamościu budować bloki — najpierw przy ul. Powiatowej, potem na Plantach (pierwszy — w 1957 r.). Między 1960 a 1979 r. stan zasobów mieszkaniowych w mieście się podwoił i wzrósł z ok. 6 tys. do ok. 12 tys. Jak chwalił się wojewoda Juraszek, rok przed dożynkami „w mieszkaniach zbudowanych w Polsce Ludowej" mieszkało 65% społeczeństwa Zamościa. Podobna część korzystała z wodociągów, niewiele mniej z kanalizacji, więcej niż połowa z centralnych źródeł ciepła; luksusem były natomiast choćby kuchenki na gaz ziemny.

Do tych mieszkań sukcesywnie wyprowadzano lokatorów Starego Miasta. Podczas drugiej XX-wiecznej renowacji (1964–1974) zbudowano dla nich mieszkania zastępcze m.in. na Zamczysku. Remontowano wówczas ponownie ratusz, synagogę, Bastion VII (nadszaniec), Podkarpie oraz około 40 kamienic. Mimo to wiele osób, które około 1975 r. ściągał do Zamościa jego awans do rangi stolicy województwa i otwierające się szanse na zrobienie partyjnej czy czysto zawodowej kariery, pamięta miasto jako brudne i ubogie, bez porządnych ulic, ze śmierdzącym i ciasnym zoo w samym centrum. „Nic tu nie było" — słyszeliśmy to wiele razy.

W 1975 r., za rządów Edwarda Gierka, przeprowadzono w Polsce reformę administracyjną znoszącą powiaty i wprowadzającą dwustopniowy podział administracyjny na województwa i gminy. Reforma miała z jednej strony służyć natężeniu kontroli władz centralnych i aparatu PZPR nad regionami, z drugiej — wzmocnić miasta średniej wielkości przy jednoczesnym ograniczeniu znaczenia dużych ośrodków. Wśród 49 nowych małych województw znalazło się zamojskie, a sam Zamość stał się miastem wojewódzkim. Szansę, jaka się przed nim otwarła, wykorzystał, czemu pomogły także inne okoliczności.

Już w 1974 r. Urząd Rady Ministrów podjął uchwałę w sprawie odnowienia Starego Miasta w Zamościu, polegającego na pełnej konserwacji obiektów mieszkalnych i użyteczności publicznej położonych w jego obrębie. Odnawianie miało następować etapami i trwać do 1985 r. Dokładnie pośrodku tej dekady znajdował się rok 1980, na który przypadało 400-lecie założenia miasta przez kanclerza i hetmana wielkiego

koronnego Jana Zamoyskiego. Tę właśnie rocznicę miała na względzie uchwała przyznająca Zamościowi na prace remontowo-konserwatorskie i odtworzeniowe 1,35 mld zł (dla porównania – budowa warszawskiego Dworca Centralnego, jednej z najbardziej prestiżowych inwestycji epoki Gierka, ukończona właśnie w 1975 r., kosztowała 2 mld zł). A przecież otwarty w Zamościu front robót znacznie wykraczał poza starówkę. Z danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiej Komisji Planowania wynika, że w latach 1975-1980 nakłady inwestycyjne w Zamościu wyniosły ok. 3 mld zł.

FOT. 001
Rynek Solny w Zamościu jeszcze ze studnią, pocz. l. 70. XX w.
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 002
Dom Rabina na Rynku Solnym tuż przed renowacją
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 003
Staromiejska ulica Pereca 37-41 naprzeciwko Akademii, koniec l. 60.
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 004
Staromiejska ulica Bazyliańska 14-20, koniec l. 60.
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 005
Staromiejska ulica Moranda 2, koniec l. 60.
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 006
Fortyfikacje długo czekały na renowację. Na zdjęciu porastający mchem i wykruszający się Bastion VII
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 007
Zabudowa gospodarcza i drewniane szopy na podwórku kamienicy Rynek Wielki 14, od Bazyliańskiej, l. 70. XX w.
Fot. Jerzy Filcek
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 008
Widok z kamienicy ormiańskiej Pod Madonną na domy przy ul. Pereca, l. 70. XX w. Balkon na kamienicy przy ul. Pereca 16 został usunięty przed 1980 r.
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 009
Parterowa zabudowa ul. Pereca 37-39 przy Rynku Solnym. Na przełomie lat 60./ 70. wystawiono tu kamienice dwupiętrowe
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 010
Nieistniejąca kamienica przy ul. Pereca 17 na zdjęciu z 1967 r. Rozebrana, obecnie stoi tutaj budynek Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 011
Wejście do kamienicy przy ul. Ormiańskiej 16. W II poł. l. 50. XX w. otwór drzwiowy zastąpiono otworem okiennym o wymiarach dostosowanych do zachowanego gzymsu. Witryny oraz okienko w sieni zaopatrzono w obramienia kamienne
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 012
Podcienia kamienic przy ul. Zamenhofa 10-12-14 z widocznymi w głębi podcieniami jatek przy ul. Zamenhofa 8, l. 80. XX w.
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 013
Dworzec autobusowy PKS przy Nowej Bramie Lubelskiej na Placu Stefanidesa, widok z dachu nadszańca północnego, 1974 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014A
Premier Piotr Jaroszewicz podczas pobytu w Zamościu wizytował m.in. budowę hotelu „Renesans” na Starym Mieście
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014
Budowa hotelu „Renesans”, widok od ul. Greckiej, 1967 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014B
Premier Piotr Jaroszewicz podczas pobytu w Zamościu wizytował m.in. budowę hotelu „Renesans” na Starym Mieście
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014C
Premier Piotr Jaroszewicz podczas pobytu w Zamościu wizytował m.in. budowę hotelu „Renesans” na Starym Mieście
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014D
Premier Piotr Jaroszewicz podczas pobytu w Zamościu wizytował m.in. budowę hotelu „Renesans” na Starym Mieście
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014E
Premier Piotr Jaroszewicz podczas pobytu w Zamościu wizytował m.in. budowę hotelu „Renesans” na Starym Mieście
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014F
Premier Piotr Jaroszewicz podczas pobytu w Zamościu wizytował m.in. budowę hotelu „Renesans” na Starym Mieście
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 015
Renowacja schodów ratusza połączona z likwidacją garaży, pozostałością po XVIII-wiecznym odwachu, ok. 1966 r.
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 016
Renowacja schodów ratusza połączona z likwidacją garaży, pozostałością po XVIII-wiecznym odwachu, ok. 1966 r. Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 017
Kamienica pod św. Kazimierzem na rogu ulicy Grodzkiej i Rynku Wielkiego 8 w trakcie renowacji, 16 I 1963 r.
Fot. Witold Korniewski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 018
Kamienica pod św. Kazimierzem na rogu ulicy Grodzkiej i Rynku Wielkiego 8 w trakcie renowacji, 16 I 1963 r.
Fot. Witold Korniewski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 019
W końcu l. 60. XX w. malarz Andrzej Szumigaj wykonuje w gabinecie przewodniczącego PMRN Eugeniusza Zgnilca (obecnie prezydenta Zamościa) kopię sztychu Brauna
Fot. Józef Duda
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 020
W 1974 r. Zamość odwiedził Piotr Jaroszewicz, premier i członek Biura Politycznego KC PZPR. W tle kamienice przy ul. Staszica 17-23
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021
Premier Piotr Jaroszewicz wizytuje podwórko pomiędzy ulicami Ormiańską, Grecką, Pereca i Bazyliańską, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021A
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021B
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021C
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021D
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021E
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021F
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021G
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021H
Premier Piotr Jaroszewicz z wizytą w Zamościu, 1973 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 022
Dzielnica przemysłowa przy ul. Kilińskiego 83 i Zagłoby 1 w Zamościu.
Chłodnia składowa, 1969 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 023
Dzielnica przemysłowa w Zamościu. Fabryka Pasz Treściwych „Bacutil” przy ul. Namysłowskiego w budowie, 1969 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 024
Przy drodze na Rotundę, 1972 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 025
Budowa Osiedla Oboźna, 1973 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 026
Na Rynku Nowego Miasta, 1973 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 027
Wozacy na Rynku Nowego Miasta, 1973 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 028
Na Rynku Nowego Miasta, 1973 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 029
Ulica Zamenhofa, 1973 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 030
Ulica Kołłątaja, 1974 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 031
Bulwar na Łabuńką, 1974 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 032
Rynek Wielki, w tle kamienice przy ul. Ormiańskiej, 1976 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 033
Na ulicy Reja na Nowym Mieście, 1976 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 034
Na Rynku Nowego Miasta, 1976 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 035
Kawiarenka pod ratuszem na Rynku Wielkim, 1976 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 036
Podcienia przy Rynku Wielki, 1976 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 037
W sklepie PSS przy ul. Kilińskiego, 1976 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 038
Pierwszomajowa defilada, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 039
Pierwszomajowa defilada, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 040
Dni Folkloru Zamojszczyzny, stoiska handlowe na Rynku Wielkim, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 041
Dni Folkloru Zamojszczyzny – Wojewódzkie Targi Sztuki Ludowej, stoiska handlowe na Rynku Wielkim, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 042
Dni Folkloru Zamojszczyzny, występy artystyczne w amfiteatrze, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 043
Wozak na Rynku Solnym, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 044
Bożnica, 1977 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 045
Na festynie, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 046
Na kiermaszu na Rynku Solnym, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 047
Widok na ul. Akademicką, w głębi kolegiata (obecnie katedra), 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 048
Kolejka po mięso, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 049
Dom rabina przed renowacją
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 050
Dom Rabina przed renowacją
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 051
Przed renowacją
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 052
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 053
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 054
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

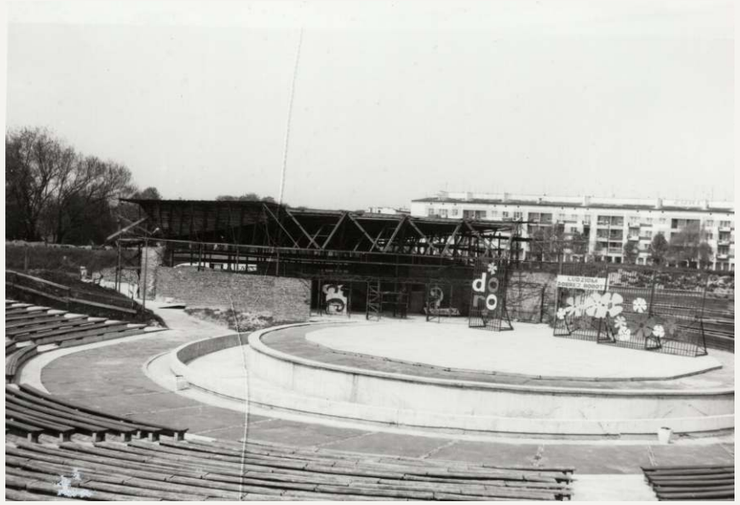
FOT. 055
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 056
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 057
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 058
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 059
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

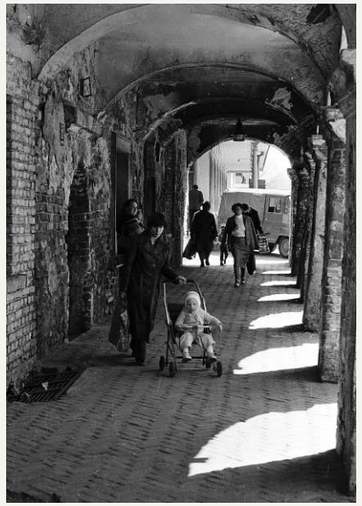
FOT. 060
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 061
Budowa amfiteatru na terenach pofortecznych rozpoczęła się w 1971 r. i była prowadzona etapami
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 062
Zniszczona kamienica „Rabinówka” na Rynku Solnym
Zdj. Mirosław Chmiel

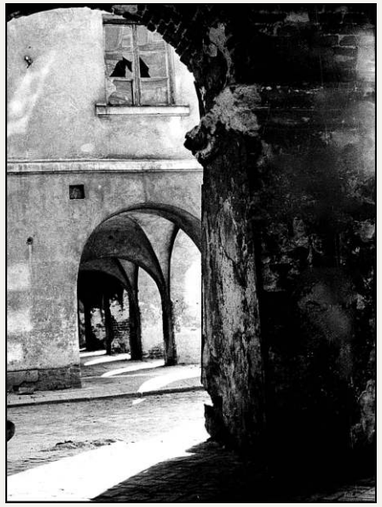
FOT. 063
Zniszczone podcienia
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 064
Dzieci podziwiają wielbłąda w zoo, które mieściło się na małym placu przy kościele św. Katarzyny na Starym Mieście
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 065
Zniszczone podcienia
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 066
Zniszczone podcienia
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 067
Kobieta na tle zniszczonych zabudowań
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 068
Kamienica na roku ul. Moranda i Żeromskiego, w tle ratusz
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 069
Sprzedawca na targu
Zdj. Mirosław Chmiel

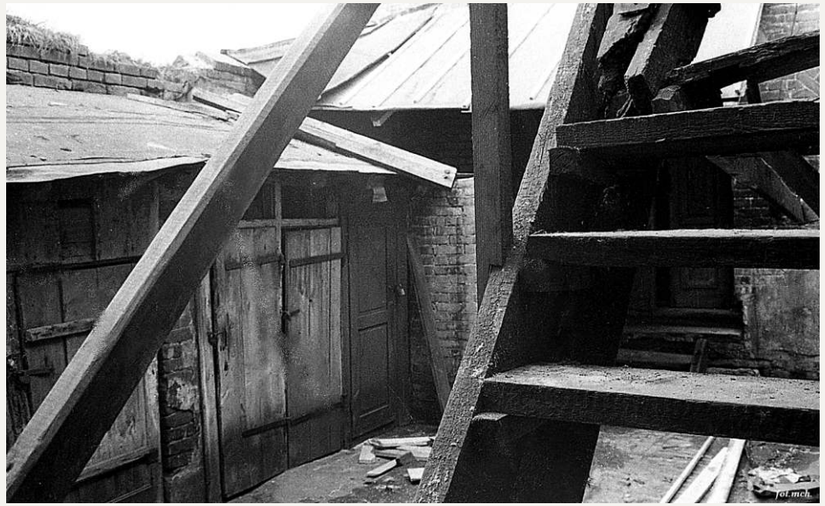
FOT. 070
Sprzedawczynie na targu
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 071
Zabudowania przy ul. Solnej
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 072
Budynek Akademii Zamojskiej
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 073
Zniszczony dziedziniec
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 074
Sklepy przy ul. Daniłowskiego na Starym Mieście, po lewej fragment szyldu znanego sklepiku u „Malinosi”
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 075
Dziadek z wnukiem
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 076
Odwiedzający w zoo, które mieściło się na małym placu przy kościele św. Katarzyny na Starym Mieście
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 077
Odwiedzający w zoo, które mieściło się na małym placu przy kościele św. Katarzyny na Starym Mieście
Zdj. Mirosław Chmiel

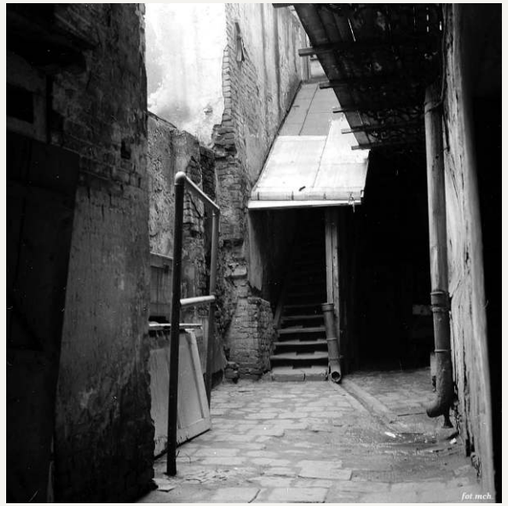
FOT. 078
Sęp z ogrodu zoologicznego, który mieścił się na małym placu przy kościele św. Katarzyny na Starym Mieście
Zdj. Mirosław Chmiel

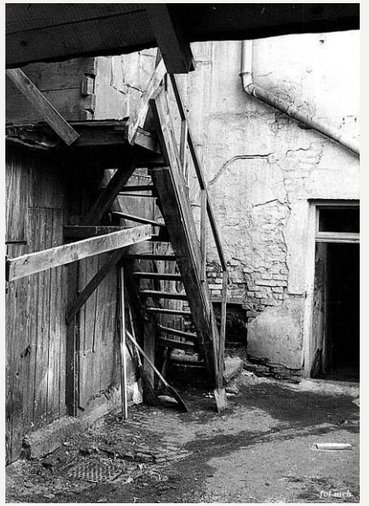
FOT. 079
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 080
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 081
Dziedziniec kamienicy
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 082
Dziedziniec kamienicy
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 083
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 084
Zniszczone podwórko
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 085
Stara Brama Lubelska
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 086
Plac przed synagogą
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 087
Tak zwana Generałówka przy ul. Tadeusza Kościuszki 7
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 088
Nowa Brama Lwowska
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 089
Kamienica na roku ul. Kolegiackiej i Staszica
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 090
Zdj. Mirosław Chmiel

Rozdział II
Złota dekada Zamościa

— Rynek Wielki będzie wizytówką Zamościa. Kamienice przyrynkowe przywrócone zostaną do dawnego historycznego wyglądu poprzez wyeliminowanie późniejszych XIX-wiecznych przeróbek. Wystrój zewnętrzny będzie maksymalnie zbliżony do historycznego. Mam tu na myśli attyki, sztukaterie i kolory tynków kamienic. Będą wyposażone w kanalizację i oświetlenie. Cel ten pełnić będą latarnie żarowe, stojące, wiszące i umocowane na wspornikach. Niektóre obiekty zostaną podświetlone reflektorami dla wydobycia ich walorów artystycznych. Okna kamieniczek przyrynkowych będą szklone szkłem ozdobnym. W kamieniczkach ormiańskich pomieszczenia znajdzie Muzeum Okręgowe, Biuro Wystaw Artystycznych, salon „Desy". W morandowskiej znajdzie się SARP z własnym pensjonatem (tak jak w Kazimierzu n/Wisłą). Ponadto przy Rynku będziemy mieli siedzibę NOT-u, hotel „Victoria" o wysokim standardzie i z ekskluzywną restauracją, a ponadto wiele jednostek handlowych, warsztatów rzemiosła artystycznego. Starówka będzie rozgęszczona. Zamieszkiwać ją będzie ostatecznie 1800 osób, a nie 6 tysięcy jak dziś. Będą to ludzie związani z rewaloryzacją, majstrowie, rzemieślnicy, przedstawiciele środowisk twórczych i rzemiosł artystycznych, nauczyciele, pracownicy nauki i inni zasłużeni dla miasta — tak o swojej wizji Zamościa opowiadała w trakcie wielkiej renowacji Maria Sarnik-Konieczna, pierwsza konserwator zabytków w Zamościu (miejska, a potem wojewódzka). To jej pracy, tak jak i m.in. zabiegom Jana Zamoyskiego — który nawet w peerelowskich realiach zachował w pewnych kręgach szerokie wpływy, przypisuje się późniejsze wpisanie Starego Miasta na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W 1977 r. zorganizowano w Zamościu Oddział PP (Przedsiębiorstwa Państwowego) Pracownie Konserwacji Zabytków. Jego pierwszym dyrektorem został inż. arch. Zdzisław Drankowski, wcześniej m.in. dyrektor odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie. Nie był on jedynym krajowej klasy specjalistą ściągniętym do pracy przy rewaloryzacji zabytków renesansowego miasta idealnego. Radzie Konserwatorsko-Architektonicznej, która miała nadzorować przebieg prac w Zamościu (radę o takiej randze powołano także dla restytucji Zamku Królewskiego), przewodniczył Jacek Cydzik, ceniony warszawski architekt, autor i współautor prac konserwatorskich i odtworzeniowych dla łazienek i Wilanowa, warszawskiego zamku, Placu Zwycięstwa, Pałacu Saskiego, pałaców w Nieborowie czy Radziejowicach, zespołów miejskich Gdańska i Wrocławia, w tym czasie także dyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki. Na posiedzenia Rady przyjeżdżali dyrektor naczelny Zarządu PP PKZ, Tadeusz Polak oraz generalny konserwator zabytków — Bohdan Rymaszewski, następnie Wiktor Zin. Generalnym projektantem Pracowni Projektowej PKZ został mgr. inż. arch. Antoni Kąsinowski – który przeszedł do historii polskiej architektury jako badacz zamków: Królewskiego w Warszawie, krzyżackich w Malborku i Lidzbarku, kamienic w Poznaniu i Elblągu oraz właśnie fortyfikacji i zabudowy Zamościa. Coraz częściej do PKZ-ów zaglądał Jerzy Kowalczyk z Instytutu Sztuki PAN, który później stał się jednym z najważniejszych badaczy dziejów, architektury i kultury Zamościa. To tutaj kariery zaczynali i rozwijali m.in. badaczka dziejów Zamościa Bogumiła Sawa, wybitny fotograf Stanisław Orłowski (w katalogu i na wystawie pokazujemy wiele jego prac), architekci Jan Radzik i Barbara Skórzyńska-Terlecka, konserwator zabytków Ewa Lorentz i archeolog Artur Witkowski, potem przez dekady związani z zabytkami Zamościa.

W zamojskich Pekazetach powstały liczne pracownie: projektowa, dokumentacji naukowo-historycznej, konserwacji zabytków, konserwacji dzieł sztuki, archeologiczno-konserwatorska, także kamieniarska i snycerska. Liczba zatrudnionych w nich fachowców już pod koniec 1977 r. wzrosła do 340, potem do ponad 400. W tym czasie na Starym Mieście pracowało około 500, a w szczycie przygotowań do jubileuszu i dożynek nawet 1000 osób — wliczając cieśli, murarzy, tynkarzy i sztukatorów kierowanych tu ze wszystkich oddziałów PKZ-ów w kraju oraz fachowców z Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Komunalnego w Zamościu.

Konserwatorzy zgłosili konieczność zgromadzenia dla potrzeb budowy materiałów najwyższej jakości. Lista obejmowała ponad 20 tys. różnych pozycji, w tym około 10 mln sztuk cegły specjalnej, około 550 m sześc. tarcicy dębowej, kilka tysięcy mkw. płyt marmurowych na posadzki, kilka tysięcy litrów farby. Plan wielkiej renowacji 1975–1985 przewidywał odnowienie 27 bloków mieszkalno-usługowych — w sumie
75 kamienic przy wszystkich 4 pierzejach Rynku Wielkiego i przy Rynku Solnym, ulicach Staszica, Łukasińskiego i ówczesnej Lenina (dziś Grodzkiej), Bazyliańskiej, Pereca, wraz z ich uzbrojeniem w sieć wodociągową, kanalizacyjną, centralnego ogrzewania i telefoniczną, ratusza, płyty rynku, synagogi, obiektów fortecznych: Arsenału, Bramy Lubelskiej Starej, Bramy Lubelskiej Nowej, Bramy Lwowskiej Starej, nadziemnej części Bastionu VII wraz z fragmentami kurtyn, cmentarza wojennego na Rotundzie, częściowo staromiejskich kościołów. Na kamienice przy ul. Ormiańskiej powróciły attyki — rozebrane w XIX w., gdy Zamość był rosyjską

twierdzą (zniszczono wówczas wiele budowli — z kościołem franciszkańskim na czele – przerabiając je na budowle wojskowe), teraz zrekonstruowane wg projektów Wiktora Zina i Macieja Pawlickiego. Kamienicom nie tylko przywracano historyczny bogaty wystrój zewnętrzny, uzupełniając portale i kamienne obramienia okien, odnawiając tysiące innych architektonicznych detali. W kilku odrestaurowano odkryte wewnątrz polichromie (Staszica 29 i 31, kamienica apteczna).

Otynkowane i odmalowane kamienice na nowo aranżowano. Podążmy za reporterem, który tuż przed dożynkami wybrał się na spacer po gorączkowo porządkowanym Starym Mieście: w parterze kamieniczek przy ul. Staszica 17 będzie sklep futrzarski, w następnej sklep Adam, kamienica 21 w całości przeznaczona została na siedzibę ZBoWiD-u, parter Staszica 23 na herbaciarnię, w piwnicach przy Staszica 19-23 znajdzie lokum winiarnia, w tym samym bloku od ul. Żeromskiego 20 i 22 zlokalizowane zostaną sklepy pamiątkarskie i zakład fotograficzny oraz samoobsługowy sklep spożywczy... Miejsce dostały też 2 sklepy „Mody Polskiej" i salon galanteryjny „Cepelii".

Mimo zaangażowania wielkich sił i środków nie wszystko udało się zrobić. W 1980 r. wiele prac kończono w pośpiechu. Nie zawsze udawało się zakupić materiały odpowiedniej jakości; wszak od 1979 r. coraz wyraźniej dawało się odczuć oznaki nadciągającego wielkiego kryzysu gospodarczego. Konserwatorzy narzekali np. na jakość cegły, która okazywała się za krucha, bo zawierała za dużo margla. Cement, farby, kable i blachę coraz trudniej było dostać nawet na tzw. przydział. Omyłkowo wyburzono fragment jednej z przyratuszowych kamienic.

Prace nie kończyły się na Starym Mieście. Po utworzeniu w 1975 r. województwa zamojskiego, a zwłaszcza po wytypowaniu Zamościa na organizatora dożynek centralnych w 1980 r., które miały z peerelowską pompą uświetnić jego historyczne urodziny, wzmożone inwestycje prowadzono w całym mieście, ba!, w całym województwie. „To był okres wielkiej mobilizacji. Dużo się wtedy robiło, ale robiło się rewolucyjnie. Budowaliśmy bez pozwoleń, bez zatwierdzonych koncepcji i planów. Prawa własności na niektórych terenach pod budowę do tej pory nie są uregulowane. Nazywaliśmy to wtedy drogą na skróty. Takie były czasy" – mówił po latach „Tygodnikowi Zamojskiemu" jeden z ówczesnych działaczy partyjnych.

Przebudowano układ komunikacyjny miasta. W listopadzie 1979 r. oddano do eksploatacji Linię Hutniczo-Siarkową (obecnie: Szerokotorową). Na przedmieściu od strony Sitańca zbudowano wiadukt dla szerokiego toru i stąd wyprowadzono obwodnicę zachodnią, która m.in. ul. Braterstwa Broni miała przekierować ruch tranzytowy do Biłgoraja poza centrum. U wlotu i wylotu trasy powstały stacje benzynowe. Przebudowano Lubelską i Sadową, która do tej pory kończyła się na Łabuńce — dopiero teraz zbudowano tu most, jeden z 4 nowych w mieście, także Róży Luksemburg (obecnie Peowiaków) i wiele innych ulic.

Największą i najważniejszą inwestycją była budowa nowego stadionu z widownią powiększoną z 3 tys. do 11 tys. miejsc, krytą trybuną dla 1,2 tys. osób, lożą honorową i kabiną prasową — wszak to tu miały się odbyć centralne dożynki z udziałem przedstawicieli najwyższych władz państwowych i partyjnych. Bieżnię poszerzono do 6, a przed trybuną do 8 torów. Zmodernizowana hala sportowa miała wymiary
46 na 30 m i mogła wraz z miejscami stojącymi pomieścić około 1000 widzów. Piętrowy pawilon recepcyjny pomieścił kawiarnię, świetlicę, biura, szatnie, magazyny, gabinety lekarskie i odnowy biologicznej oraz hotel. Budowa trwała rok i kończona była w wielkim pośpiechu. Na 4 tygodnie przed dożynkami niegotowa była bieżnia, a budynek recepcji nie miał okien ani elewacji. Zewnętrzny basen oddano „na sucho".

Jeszcze krócej, bo zaledwie 8 miesięcy, trwała budowa nowego dworca PKS z zadaszonymi peronami; dotychczasowy mieścił się na Starym Mieście, przy Bramie Lubelskiej Nowej. Wyburzono także stojące w jego sąsiedztwie zoo. W lipcu 1980 r. do nowego ogrodu zoologicznego (w obecnym miejscu) w pośpiechu przenoszono wielbłądy, lamy i resztę kopytnych oraz zwierzęta futerkowe. Przy samej ul. Hanki Sawickiej (dziś Szczebrzeskiej) budowano basen i sztuczną wyspę dla niedźwiedzi. Brakowało wciąż kilku klatek dla zwierząt drapieżnych. Cała ta menażeria, łącznie z małpami, mieszkała dotąd na ciasnym zieleńcu przy kościele św. Katarzyny.

Zamontowano także centrale telefoniczne na 3,4 tys. numerów, dzięki czemu liczba abonentów w mieście wzrosła do 5,8 tys. W 1978 r. uruchomiono automatyczne połączenie z Warszawą, do której dotąd zamawiało się rozmowę.

W końcu lat 70. w Zamościu zbudowano także: pierwszy w województwie motel w rejonie dworca autobusowego, z kawiarnią, restauracją i parkingiem, następnie motel i ośrodek PZM-ot przy ul. Róży Luksemburg, 2 pawilony spółdzielcze typu CRS-900 i kolejny przy Partyzantów, filię Domów Towarowych „Centrum" (późniejszy „Hetman"), dom handlowy „Jubilat", dom handlowy „Wszystko dla domu" przy 22 Lipca (obecnie Św. Piątka), choć bez planowanych schodów ruchomych; w Zamościu nie ma ich do dziś. Powstał hotel „Jubilat", kilka

dużych parkingów i wiele innych obiektów, nie tylko użyteczności publicznej. Przy Okrzei np. odsłonięto pomnik dla upamiętnienia męczeństwa ludności Zamościa w czasie okupacji hitlerowskiej.

Do dożynek —święta plonów, a więc wsi — szykowało się całe województwo. 29 gmin i miast miało gościć 1400 delegatów województw z całego kraju; każda delegacja miała liczyć po 25 osób. Organizatorzy musieli też przygotować noclegi dla prawie 4 tys. członków zespołów artystycznych i sportowych i ich obsługi. W Sitnie, gdzie mieścił się Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego, szykowano dożynkową wystawę i budowano oborę dla 200 sztuk bydła, chlewnię na 300 świń i pawilony do ekspozycji maszyn i płodów rolnych i o powierzchni 2 tys. mkw.
Prócz tego 165 gospodarstw wytypowano do zwiedzania przez gości. Trwała w nich budowa lub modernizacja zagród (mimo niedostatku materiałów budowlanych!). W 1980 r. w całym zamojskim oddanych zostanie do użytku prawie 90 sklepów, pół setki kolejnych zmodernizowano. W Sitnie, Starym Zamościu i Horodle były to nowoczesne pawilony typu „Anatol-500", wzorowane na słynnym modernistycznym obiekcie w Opolu projektu Andrzeja Hamady. Położono bądź odnowiono 75 km dróg, 78 tys. metrów chodników, wybudowano 29 przystanków autobusowych. Położono blisko 3 tys. nowych dachów, wyburzono 3,5 tys. ruder. Budowano centrale telefoniczne; z Zamościa można już było dzwonić nie tylko do Warszawy, ale i pomniejszych okolicznych miejscowości. Odrestaurowano zabytkowy zajazd w Tarnawatce, pawilony gastronomiczne z restauracjami i kawiarniani oddano w Szczebrzeszynie i Zwierzyńcu (obecny „Ordynat"), restauracja powstała w odległym Ulhówku. W Sitańcu, Karpiu, Żdanowie, Łabuniach z myślą o dożynkowych gościach zbudowano parkingi. Podczas jednej z wizyt na Zamojszczyźnie I sekretarz KC PZPR Edward Gierek z jak zawsze elegancką i wyczesaną małżonką Stanisławą odwiedził budowaną na Rożnówce w Biłgoraju pierwszą w kraju wioskę dziecięcą dla osieroconych i porzuconych dzieci, z 15 domkami jednorodzinnymi i uspołeczniającą infrastrukturą; za projekt ten arch. Jacek Gurbiel z kraśnickiej pracowni lubelskiego „Inwestprojektu" otrzymał specjalną nagrodę Ministra Oświaty i Wychowania.

A jednak wysłany na rekonesans dziennikarz lokalnej gazety mógł zauważyć (za przyzwoleniem, a może przykazaniem władz — prasa była wówczas pod ścisłą cenzurą), że w sklepie w Łabuniach są co prawda kosy, młotki, sierpy, widły i osełki, ale nie ma części zamiennych do maszyn. W Tyszowcach odnotował braki kosisk, wideł, a nawet osełek. Jeszcze gorzej wypadł przegląd sklepów spożywczych. „Masło, mąka, cukier, smalec, słonina, a nawet nabiał i dżemy to lista towarów, których zapotrzebowanie jest nie w pełni realizowane" — zanotował.
Narastającego w kraju kryzysu nie dawało się już ukryć.

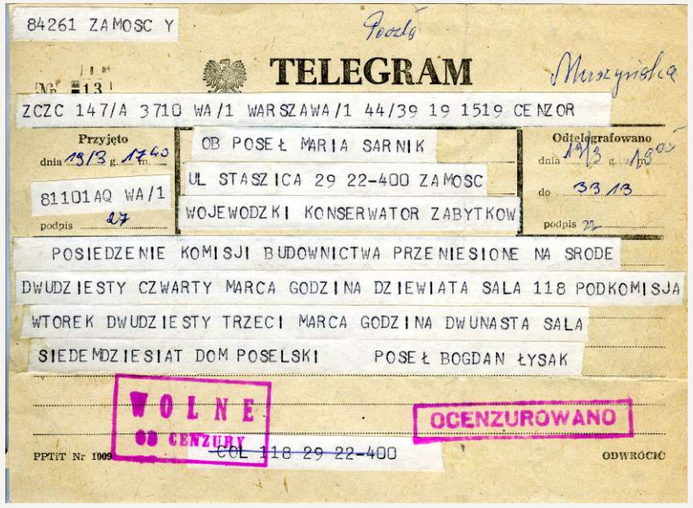
FOT. 001
Południowa i zachodnia pierzeja Rynku Wielkiego w odbudowie, przełom lat. 60./ 70. XX w.
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 002
Południowa i zachodnia pierzeja Rynku Wielkiego w odbudowie, przełom lat. 60./ 70. XX w.
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 003
Rynek Solny w odbudowie,1979 r.
Zdjęcie ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 004
Dokument ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 005
Wiktor Zin, z pochodzenia Hrubieszowianin, wiceminister kultury, znany Polakom z telewizyjnego programu „Piórkiem i węglem", przy schodach zamojskiego ratusza z Eugeniuszem Zgnilcem. Na początku l. 70. bywał w Zamościu nawet kilka razy w roku jako konsultant naukowy ds. rewaloryzacji Zamościa
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 007
Renowacja kamienic przy ul. Ormiańskiej, ok. 1979 r.
Fot. Andrzej Kędziora
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 006
Renowacja kamienic przy ul. Ormiańskiej, ok. 1979 r.
Fot. Andrzej Kędziora
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 008
Renowacja kamienicy Pod Madonną, ok. 1980 r.
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 008A
Pracownie Konserwacji Zabytków powstały w Zamościu, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 008B
Marek Tłuczek pracuje przy kamienicach Ormiańskich, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 009
Kamienice w pierzei zachodniej i północnej Rynku Wielkiego przed rekonstrukcją, ok. 1979 r.
Fot. Ryszard Żyła

FOT. 009A
Renowacja kamienic przy Rynku Wielkim
Fot. Ryszard Żyła

FOT. 009B
Wymiana płyty Rynku Wielkiego
Fot. Ryszard Żyła

FOT. 009D
Wymiana płyty Rynku Wielkiego
Fot. Ryszard Żyła

FOT. 009C
Prace przy Bastionie VII i kurtynie
Fot. Ryszard Żyła

FOT. 010
Gmach arsenału i elewacje w trakcie renowacji w l. 1978-1983 wg proj. A. Kadłuczki. W 1984 r. otwarto tu Muzeum Barwy i Oręża
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

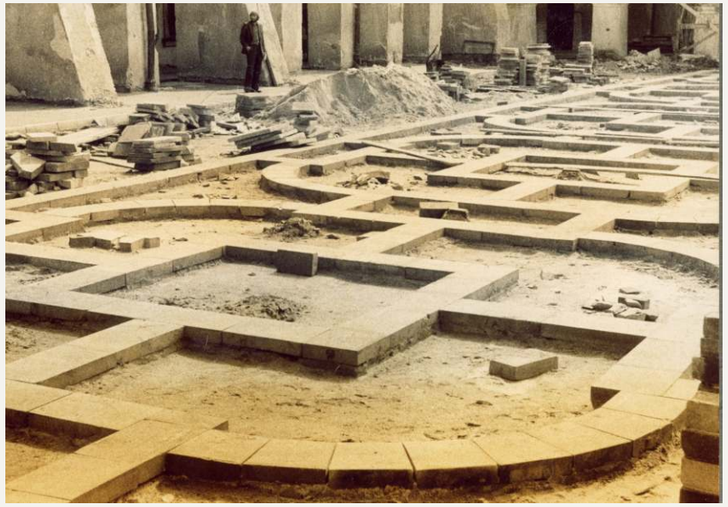
FOT. 011
Gmach arsenału i elewacje w trakcie renowacji w l. 1978-1983 wg proj. A. Kadłuczki. W 1984 r. otwarto tu Muzeum Barwy i Oręża
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 012
Mieszkańcy Zamościa przy Starej Bramie Lwowskiej podczas obchodów 1 Maja, l. 60. XX w.
Fot. Tadeusz Pogódź
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 013
Stara Brama Lwowska po pełnej rekonstrukcji z dodaniem zwieńczenia w 1980 r.
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014
Płytę Rynku Wielkiego pokryto w l. 1979-1980 nawierzchnią z klinkieru w obramieniach z bloków piaskowca bolesławieckiego i opasano geometrycznym ornamentem wykonanym z kostki granitowej
Zdjęcie ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 015
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Ulica Grodzka
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 016
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Płyta Rynku Wielkiego i ulice Moranda oraz Solna
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 017
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Ulica Pereca
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 018
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Rynek Solny
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Ulica Grodzka
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019A
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019B
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019C
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości.
Kamienice przy ul. Ormiańskiej/ Rynek Wieki
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019D
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Dom Rabina
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019E
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Oficyna ratusza. Ulica Grodzka
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019F
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Ulica Solna
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019G
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości.
Kamienice przy ul. Ormiańskiej, w głębi ratusz
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019H
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości.
Widok od strony Rynku Solnego
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019I
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019J
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019K
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 019L
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Ulica Ormiańska
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 020
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Mury Bastionu VII

FOT. 020A
Wielka odbudowa przysporzyła mieszkańcom wielu uciążliwości. Stara Barma Lubelska od strony Parku Miejskiego
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 021
Linia Hutniczo-Siarkowa łącząca b. ZSRR ze Śląskiem i przebiegająca przez Zamość została oddana do użytku w 1979 r. Na zdjęciu festyn z tej okazji w Woli Dużej k. Biłgoraja
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 022
Budowa stadionu była najważniejszą dożynkową inwestycją
Zdjęcie ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 023
Odkryty basen przy stadionie stale przeciekał, bo zbudowano go na podmokłym terenie. Otwarty 15.08.1982 r., a zamknięty i rozebrany w 2008 r.
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 024
Hotel „Jubilat” przy ul. Wyszyńskiego zaczerpnął nazwę od jubileuszu miasta. Debiutował przyjęciem dożynkowych gości
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 025
Przed dożynkami Zamościowi przybyło kilka domów towarowych. Tu pawilon przy obecnej ul. Peowiaków/ Partyzantów
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 026
W sierpniu 1979 r. I sekretarz KC PZPR, tow. Edward Gierek przebywał w województwie zamojskim. W Zamościu zapoznał się z renowacją Starego Miasta i z pracą Zakładu Przemysłu Odzieżowego „Delia". Odwiedził także gospodarstwo hodowlane we wsi Bożydar. W Biłgoraju odwiedził pierwszą w kraju wioskę dziecięcą w budowie

FOT. 027
W sierpniu 1979 r. I sekretarz KC PZPR, tow. Edward Gierek przebywał w województwie zamojskim. W Zamościu zapoznał się z renowacją Starego Miasta i z pracą Zakładu Przemysłu Odzieżowego „Delia". Odwiedził także gospodarstwo hodowlane we wsi Bożydar. W Biłgoraju odwiedził pierwszą w kraju wioskę dziecięcą w budowie

FOT. 028
Edward Gierek wychodzi z kamienicy przy Placu Mickiewicza 2 (taką nazwę nosił Rynek Wielki), przy nim Ludwik Maźnicki, z prawej także wojewoda Stanisław Juraszek, 1979 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 028A
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek i oficjele na Rynku Wielkim
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028B
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek i oficjele przy podcieniach (prawdopodobnie kamienica przy ul. Grodzkiej)
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028C
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek i oficjele
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028D
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek i oficjele z wizytą w fabryce – Zakładach Przemysłu Odzieżowego „Delia”
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028E
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek na Rynku Wielkim, w tle remontowane kamienice Ormiańskie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028F
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek na Rynku Wielkim
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028G
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek i oficjele, w tle kamienice przy Rynku Wielkim i kamienica Pod Madonną (w rogu, z attykami)
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 028H
I sekretarz KC PZPR Edward Gierek i oficjele na tle ratusza i otaczających Rynek Wielki kamienic
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 029
Usługi agrolotnicze nad polami kombinatów rolnych w gminie Ulhówek wykonywały śmigłowce z PZL-Świdnik oraz dwupłatowce An-2 (nazywane potocznie „Antkami") z Mielca
Fot. ze zbiorów Stanisławy i Jana Szmydkich

FOT. 030
Pracownicy Stacji Hodowli Roślin w Ulhówku: w środku dyrektor Roman Kukiełka, od lewej – Emilia Romańczuk, Bernadetta Bura, Maria Buczkowska (u góry), Halina Kukiełka, Honorata Poździk, Teresa Policht, Wiesława Ćwikła
Ze zbiorów Emilii Romańczuk

FOT. 031
Wzorcowa Stacja Hodowli Roślin w Ulhówku miała własny ośrodek wypoczynkowy w Krasnobrodzie
Ze zbiorów Stanisławy i Jana Szmydkich

FOT. 031A
Wzorcowa Stacja Hodowli Roślin w Ulhówku miała własny ośrodek wypoczynkowy w Krasnobrodzie
Ze zbiorów Stanisławy i Jana Szmydkich

FOT. 032
Pracownicy Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Ratyczowie. Rok 1979
Ze zbiorów Grażyny Hałuchy

FOT. 033
Praca w gospodarstwie
Ze zbiorów Marzeny Taranowicz

FOT. 034
W latach 70. i 80 przedszkola tworzono także na wsiach
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 035
Na dekadę Gierka przypadał boom narodzeń
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 036
W latach 70. i 80 przedszkola tworzono także na wsiach
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 037
Szkoła podstawowa w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 038
Wzorcowa Stacja Hodowli Roślin w Ulhówku miała własny ośrodek wypoczynkowy w Krasnobrodzie
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 039
Wzorcowa Stacja Hodowli Roślin w Ulhówku miała własny ośrodek wypoczynkowy w Krasnobrodzie
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 040
Powstaje plac zabaw dla dzieci pracowników kombinatów rolnych w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 041
Uroczystość szkolna w szkole podstawowej w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 042
Na placu zabaw dla dzieci pracowników kombinatów rolnych
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 043
Na placu zabaw dla dzieci pracowników rolnych
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 044
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 045
Na dekadę Gierka przypadał boom narodzeń
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 046
Pierwszy Maja świętowany był także w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 047
Pierwszy Maja świętowany był także w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 048
Pierwszy Maja świętowany był także w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 049
Pierwszy Maja świętowany był także w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 050
Wypoczynek pracowników kombinatów rolnych
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 051
Wypoczynek pracowników kombinatów rolnych
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 052
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 053
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 054
Wypoczynek pracowników kombinatów rolnych
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 055
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 056
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 057
Uroczystość szkolna w szkole podstawowej w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 058
Wzorcowa Stacja Hodowli Roślin w Ulhówku miała własny ośrodek wypoczynkowy w Krasnobrodzie
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 059
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 060
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 061
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 062
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 063
W tle widać bloki zbudowane dla pracowników kombinatów rolnych z gminy Ulhówek
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 064
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 065
Na zakładowej wycieczce
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 066
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 067
Na zakładowej wycieczce
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 068
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 069
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 070
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 071
„Państwowe” żniwa w Ulhówku
Fot. z domowych archiwów mieszkańców gminy Ulhówek

FOT. 072
Rynek Wielki w odbudowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 073
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 074
Kamienice przy ratuszu
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 075
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 076
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 077
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 078
Przy budowanym stadionie miejskim
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

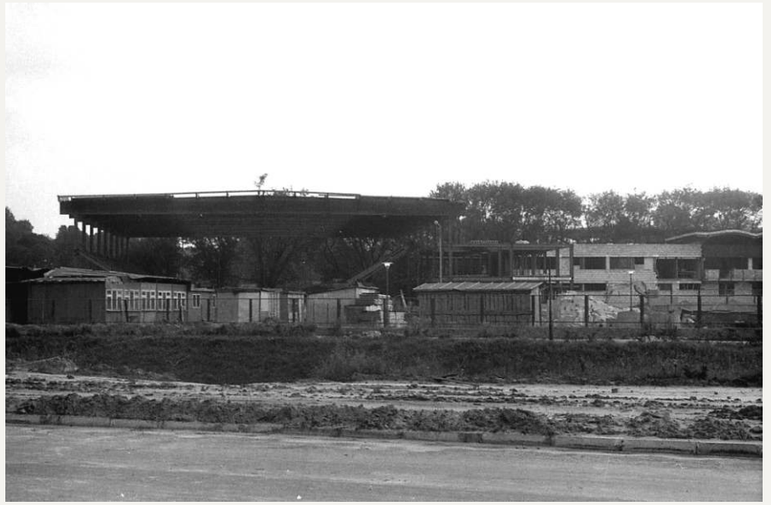
FOT. 079
Przy budowanym stadionie miejskim
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 080
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 081
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 082
Stadion miejski w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 083
Płyta Rynku Wielkiego w budowie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 084
Widok wzdłuż podcieni kamienic Ormiańskich w stronę ul. Greckiej
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 085
Kamienice przy ul. Grodzkiej w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 086
Rynek Solny z lotu ptaka
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

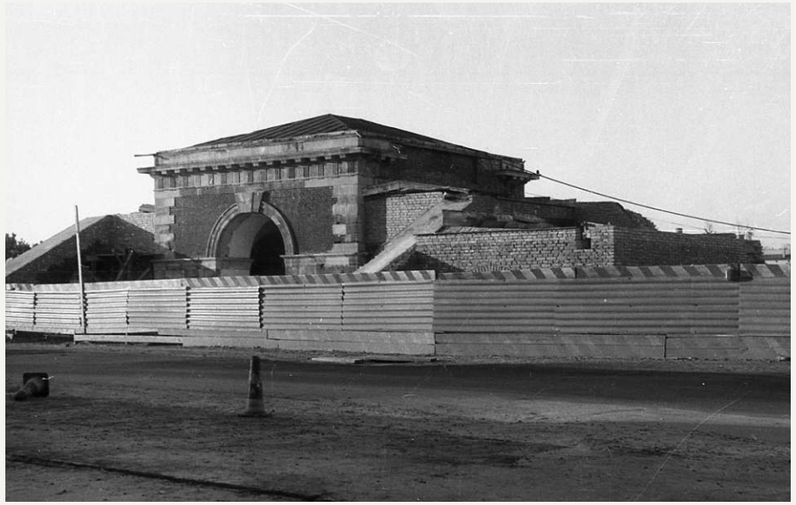
FOT. 087
Widok na Stare Miasto od strony ul. Piłsudskiego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 088
Schody ratusza
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 089
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 090
Nowa Brama Lubelska
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 091
Podcienia
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 092
Dziedziniec kamienicy
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 093
Stara Brama Lubelska
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 094
Kamienice przy ratuszu na ul. Kołłątaja
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 095
Okno kamienicy
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 096
Okna kamienic przy ul. Kołłątaja
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 097
Kamienica w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 098
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 099
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 100
Częściowo (omyłkowo) rozebrana kamienica sąsiadująca z ratuszem. Widok od strony Rynku Solnego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 101
Częściowo (omyłkowo) rozebrana kamienica sąsiadująca z ratuszem. Widok od strony Rynku Solnego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 102
Częściowo (omyłkowo) rozebrana kamienica sąsiadująca z ratuszem. Widok od strony Rynku Solnego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 103
Kamienice przy ul. Ormiańskiej w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 104
Odnowa płyty Rynku Wielkiego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 105
Kamienica pod Św. Kazimierzem
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 106
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 107
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 108
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

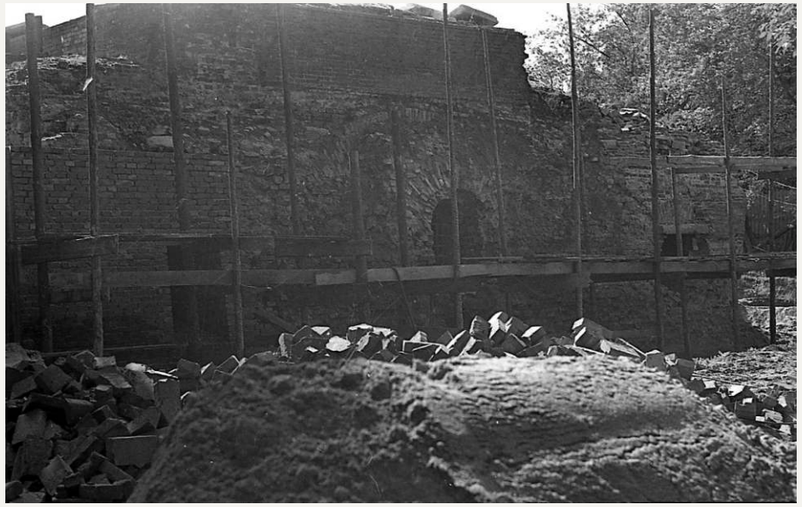
FOT. 109
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 110
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 111
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 112
Fortyfikacje w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

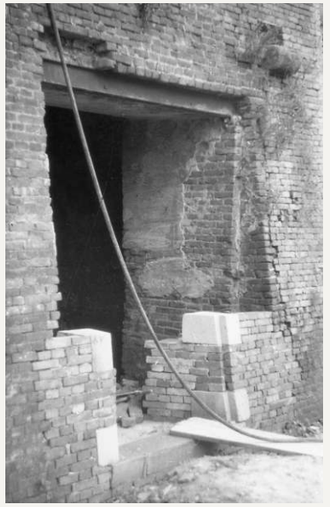
FOT. 113
Nowa Brama Lubelska
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 114
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 115
Nowa Brama Lwowska/ Bastion VII
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 116
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 117
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 118
Nowa Brama Lwowska/ Bastion VII
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 119
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 120
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 121
Podcienia
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 122
Podcienia
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 123
Szyld Apteki Rektorskiej
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

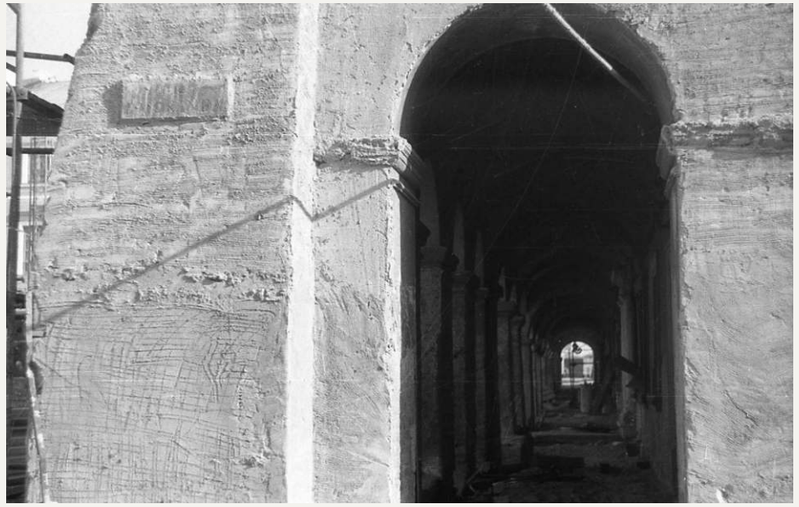
FOT. 124
Widok z Grodzkiej na Bastion VII
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 125
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 126
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 127
Podcienia kamienic
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 128
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

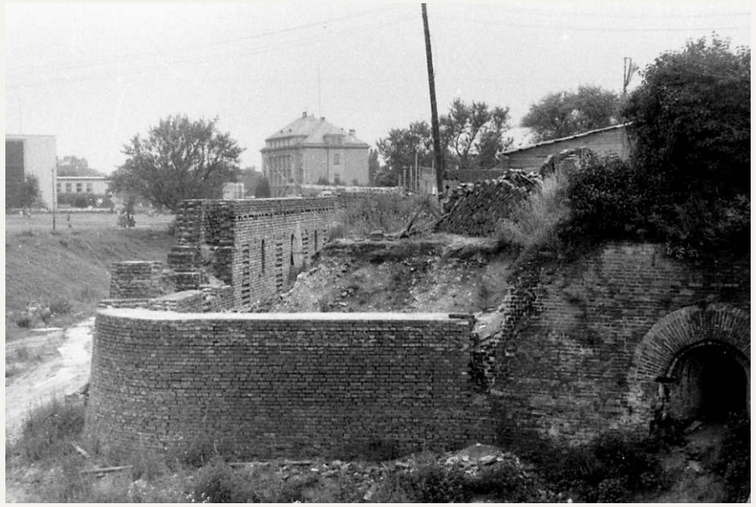
FOT. 129
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 130
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 131
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

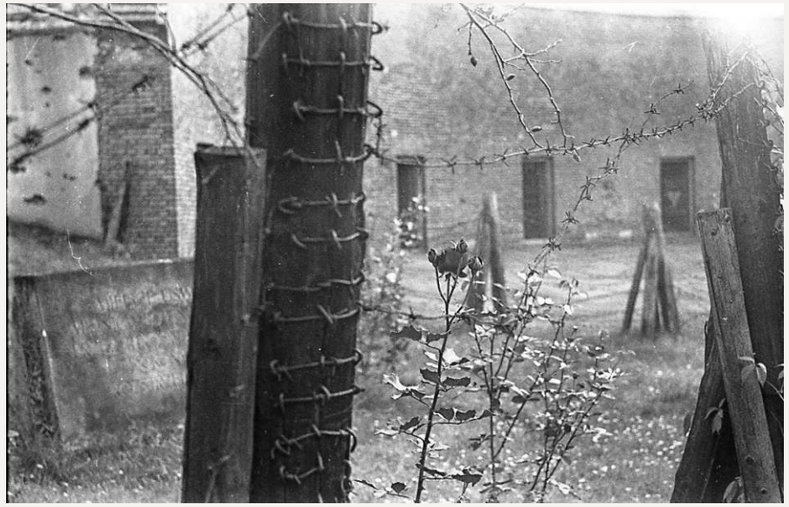
FOT. 132
Bastion VII od strony Plantów
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

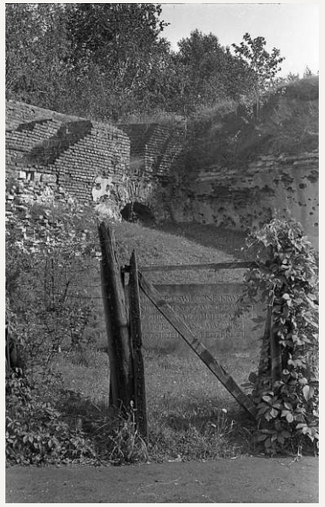
FOT. 133
Park Miejski
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 134
Rotunda
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 135
Rotunda
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 136
Rotunda
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 137
Rotunda
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 138
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 139
Bastion VII od strony Plantów
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 140
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 141
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 142
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 143
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

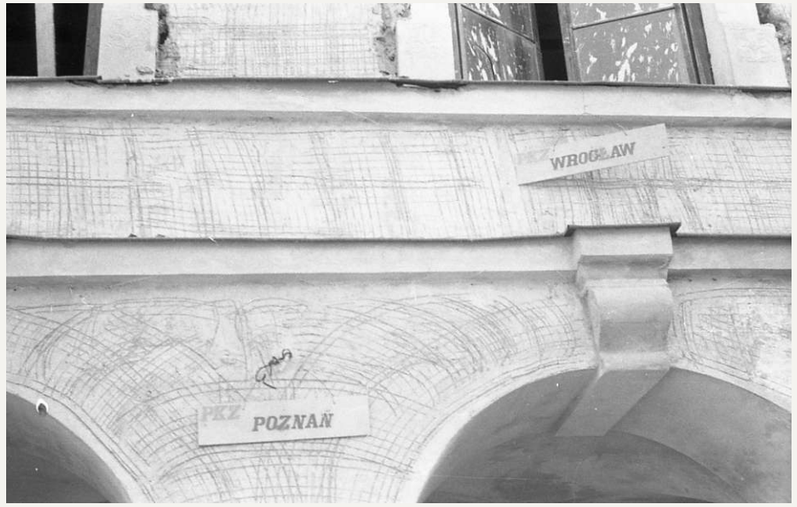
FOT. 144
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 145
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 146
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 147
Podcienia kamienicy
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 148
Widok na katedrę (obecnie katedrę) z ul. Żeromskiego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 149
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 150
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 151
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 152
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 153
Częściowo (omyłkowo) rozebrana kamienica sąsiadująca z ratuszem. Widok od strony Rynku Solnego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 155
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 154
Częściowo (omyłkowo) rozebrana kamienica sąsiadująca z ratuszem. Widok od strony Rynku Solnego
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 156
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 157
Ratusz widziany z ul. Kołłątaja
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 158
Ratusz widziany z ul. Ormiańskiej
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 159
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 160
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

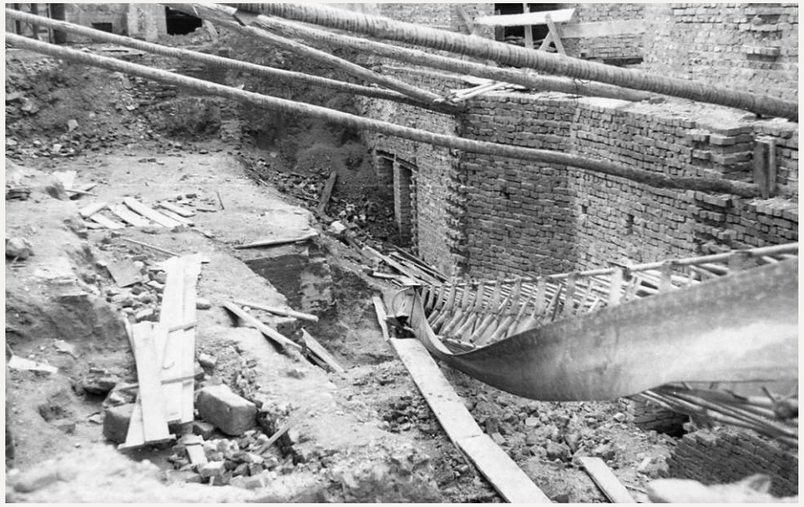
FOT. 161
Ulica Bazyliańska
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 162
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 163
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 164
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 165
Podcienia w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

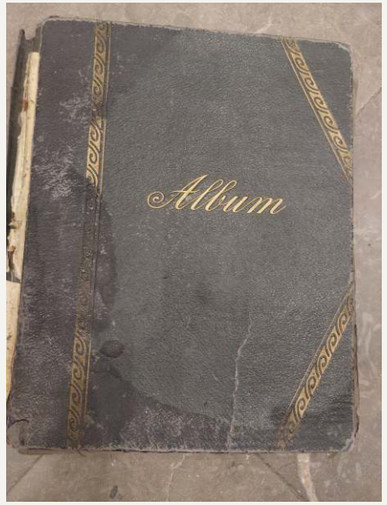
FOT. 166
Podcienia w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 167
Podcienia w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 168
Podcienia w remoncie
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 169
Album ze zdjęciami odbudowy Zamościa przyniesiony przez jednego z mieszkańców
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 170
Album ze zdjęciami odbudowy Zamościa przyniesiony przez jednego z mieszkańców
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 171
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 172
Bastion VI.
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 173
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 174
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 175
Kamienice przy ul. Ormiańskiej.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 176
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 177
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 178
Kamienice przy ul. Ormiańskiej
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 179
Stara Brama Lwowska
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 180
Restauracja przy amfiteatrze
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 181
Kamienice przy ul. Ormiańskiej
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 182
Kamienice przy ul. Ormiańskiej
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 183
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 184
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 185
Furta wodna
Wielka odbudowa w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 186
Dzielnica przemysłowa w budowie
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 187
Dzielnica przemysłowa w budowie
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 188
Płyta Rynku Wielkiego w remoncie, po prawej dzwonnica kolegiaty (dziś katedry)
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 189
Rynek Solny w remoncie, w tle bloki na os. Peowiaków
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 190
Kamienica przy ul. Żeromskiego w remoncie, na końcu ulicy kolegiata (dziś katedra)
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 191
Widok na południowo-zachodni róg Rynku Wielkiego podczas remontu
Zdj. Mirosław Chmiel

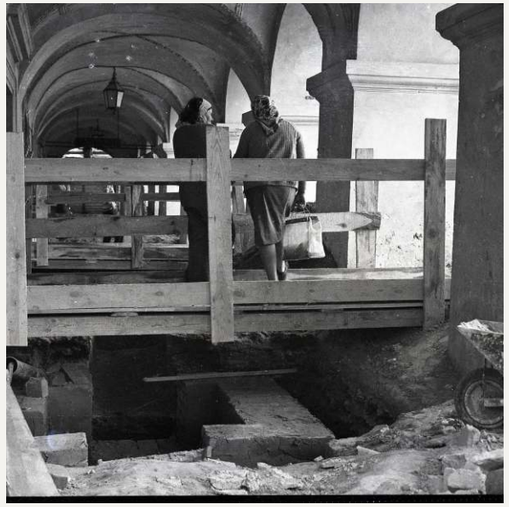
FOT. 192
Kamienice przy zachodniej pierzei Rynku Wielkiego podczas remontu
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 193
Wieża ratusza w trakcie prowadzenia prac
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 194
Remont kamienicy Pod Madonną, z lewej strony kamienica Pod Małżeństwem
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 195
Kładki drewniane w podcieniach
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 196
Kamienice w południowo-zachodnim rogu rynku w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 197
Ul. Bazyliańska w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

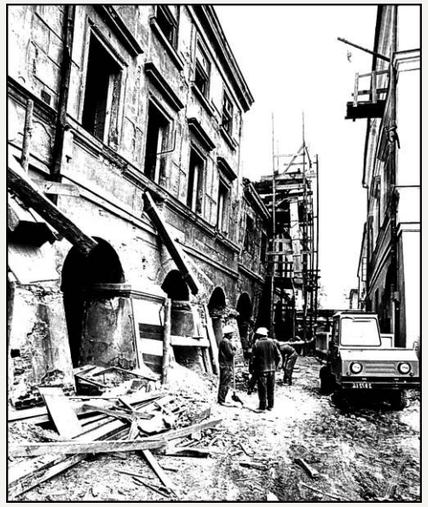
FOT. 198
Kamienice przy zachodniej pierzei i ul. Grodzka (w stronę pałacu)
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 199
Kamienice w południowo-zachodnim rogu rynku w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 200
Ul. Ormiańska w remoncie. W tle hotel Renesans
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 201
Remont kamienic
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 202
Dachy kamienic przy ul. Ormiańskiej, po lewej stronie synagoga
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 203
Dźwig pracujący przy kamienicach Ormiańskich
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 204
Dźwig i wieża ratusza
Zdj. Mirosław Chmiel

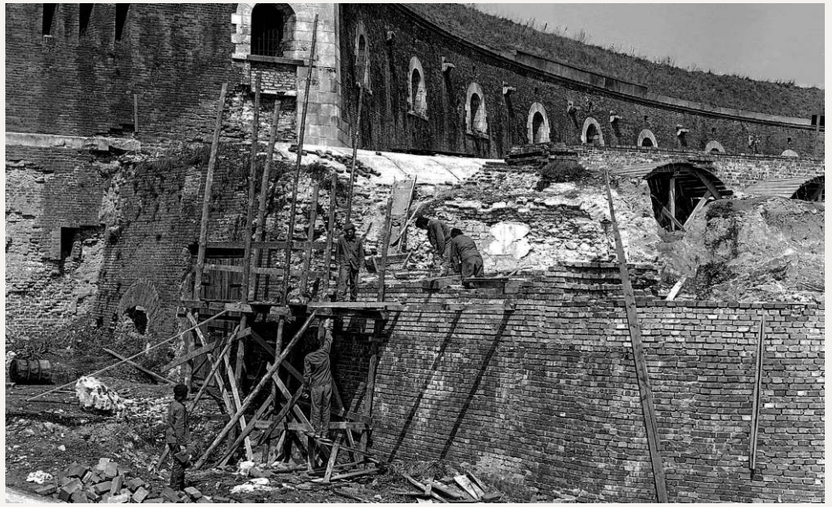
FOT. 205
Kamienice Ormiańskie w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 206
Kamienice Ormiańskie w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 207
Płyta rynku i kamienice w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 208
Mury Bastionu VII w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 209
Występ przed schodami ratusza
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 210
Publiczność na płycie Rynku Wielkiego
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 211
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 212
Wydarzenie pod kościołem Franciszkanów, wówczas siedzibą liceum plastycznego i kina
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 213
Pochód przechodzący ul. Okopową
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 214
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 215
Ogólnopolski Konkurs Piosenki Radzieckiej
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 216
Ogólnopolski Konkurs Piosenki Radzieckiej
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 217
Występ w amfiteatrze
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 218
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 219
Kiermasz sztuki ludowej
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 220
Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 6
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 221
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 222
Traktor
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 223
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 224
Święto ludowe w 1987 r. przed ratuszem na płycie rynku
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 225
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 226
Występ w amfiteatrze
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 227
Występ przed schodami ratusza i widownia
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 228
Przegląd gmin
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 229
Konie na plantach, w tle Szkoła Podstawowa nr 10.
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 230
Oficjele rozprawiają na tle remontowanych kamienic Ormiańskich. Na pierwszym planie w środku Wiktor Zin, wiceminister kultury
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 231
Oficjele na tle kamienic w remoncie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 232
Scena w sklepie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 233
Kolejka przy ladzie w sklepie
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 234
Ekspedientka z butami w rękach
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 235
Tłum przed ladą
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 236
Kobieta na tle marynarek
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 237
Wybór marynarek na wieszakach
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 238
Mężczyzna pozuje po udanym kupnie dywanu
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 239
Kobieta kupiła dywan
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 240
Wybór sprzętu kuchennego oraz kieliszków
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 241
Asortyment sklepu Społem
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 242
Zdj. Mirosław Chmiel

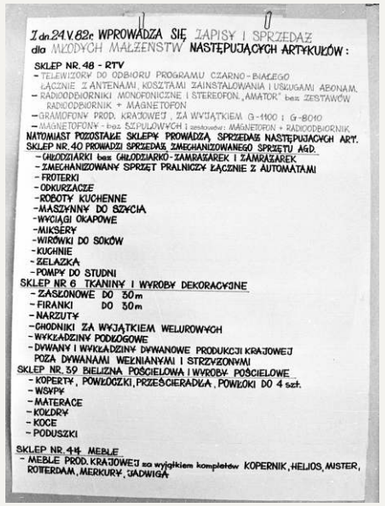
FOT. 243
Asortyment sklepu meblowego
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 244
Wystawa mebli
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 245
Wystawa mebli
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 246
Informacja dot. zapisów i sprzedaży dla młodych małżeństw
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 247
Asortyment sklepu w czasie największego kryzysu
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 248
Klienci przy barze
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 249
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 250
Kolejka do sklepu na ul. Lenina (Bazyliańskiej)
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 251
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 252
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 253
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 254
Sprzedaż czosnku
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 255
Babcia na targu
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 256
Mężczyzna na targu
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 257
Praca przy maszynach do szycia w Zakładach Przemysłu Odzieżowego „Delia”
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 258
Mężczyzna obsługuje maszynę
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 259
Kobieta obsługuje maszynę w zakładzie mleczarskim
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 260
Hala produkcyjna
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 261
Pracownik fabryki używa maszyny do cięcia
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 262
Hala produkcyjna
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 263
Pracownik fabryki używa maszyny do cięcia
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 264
Hala produkcyjna
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 265
Widok na kościół Franciszkanów ze szczytu Bastionu VII
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 267
Ul. Staszica
Zdj. Mirosław Chmiel

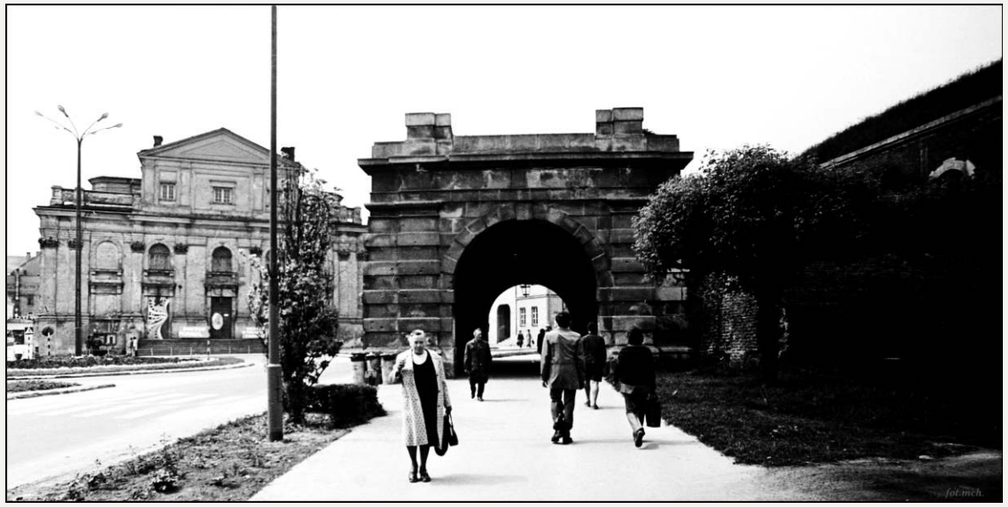
FOT. 266
Nowo wybudowany dworzec PKS
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 268
Jeszcze nieutwardzona ul. Grodzka. W tle Bastion VII
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 269
Plac Stefanidesa
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 270
Nowa Brama Lwowska i kościół Franciszkanów
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 271
Widok na płytę Rynku Wielkiego z wejścia do restauracji „Muzealna”
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 272
Widok na budynek Akademii Zamojskiej ze Starej Bramy Lubelskiej
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 273
Nowa i stara plakietka z nazwą ulicy B. Moranda
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 274
Budynek kantoru na Placu Stefanidesa
Zdj. Mirosław Chmiel

Rozdział III

W czynie społecznym

„Na całe wakacje przybyło Zamościowi półtora tysiąca mieszkańców. Z kilkudziesięciu miast, od Szczecina i Słupska, po Zieloną Górę i Mławę oraz Bułgarii zjechali młodzi ludzie, od szesnastoletnich poczynając, na zgrupowanie ochotniczych hufców pracy. [...] Ich namiotowe miasteczko (prawie 200 namiotów) rozłożyło się od ul. Reymonta w dół do Łabuńki" — donosiła w lipcu 1980 r. prasa. Były to już ostatnie wakacje anonsowane hasłami: „Wczoraj — dziś — jutro" oraz „Młodzież historii", które w latach 1974-1980 ściągnęły do Zamościa — do „ochotniczej" pracy przy wielkich inwestycjach przygotowujących miasto do jubileuszu 400-lecia, a potem centralnych dożynek – ponad 20 tys. młodych ludzi oraz turystów z całego kraju, którzy na apel ZG PTTK także brali udział w odbudowie miasta. Na przykład członkowie Koła PTTK przy Warszawskim Przedsiębiorstwie Geodezyjnym wykonali w czynie społecznym dokumentację fotogrametryczną Zamościa. Ponad 100 turystów otrzymało od prezydenta miasta Jana Piskorskiego złote medale „Budowniczy Zamościa" przyznane za 5-krotny udział w akcji. Nie wszyscy jednak prace społeczne wykonane przez turystów uznawali za „niezwykle pożyteczne". Generalny Konserwator Zabytków Alfred Majewski miał zwracać uwagę władzom PTTK na brak rozwagi w masowym kierowaniu zrzeszonych turystów do akcji odnowy zabytków Zamościa i przyznać, że tłumy „entuzjastów-amatorów" nieco go przerażają, mogą bowiem miasto raczej zdeptać niż je uratować.

Tymczasem im bliżej było do jubileuszu i dożynek zaplanowanych na wrzesień 1980 r., tym większy panował pośpiech. W czasie tego gorączkowego finiszu na Starym Mieście pracowało naraz do 1000 osób, wśród nich także harcerze, których skierowano do wykopów archeologicznych w bastionie III i przy Nowej Bramie Lubelskiej. Innej harcerskiej akcji nadano kryptonim „Magistrala" — a polegała ona na pomocy przy budowie Linii Hutniczo-Siarkowej, największej podówczas inwestycji kolejowej w kraju, także jubileuszowo-dożynkowej. W akcji pod kryptonimem „Baza" harcerze będą budowali stanice i zajazdy.

Do pracy na rzecz odbudowy i budowy nowego Zamościa kierowano nie tylko amatorów. Wysyłano tu specjalistów z 16 oddziałów PKZ z całego kraju, od Rzeszowa i Białegostoku do Gdańska (restaurowali m.in. Nową Bramę Lubelską) i Szczecina (Starą Lubelską). Ponad 40 studentów Politechniki Łódzkiej ponad miesiąc pracowało przy odnowie kamienic i bastionu VII. Do Zamościa kierowano z kraju także dziesiątki pracowników przedsiębiorstw komunalnych i inwestycyjnych.

W kwietniu 1980 r. Miejski Komitet Front Jedności Narodowej i Miejska Rada Narodowa wystosowały apel, w którym czytamy m.in.: „Odwołujemy się zatem do wszystkich mieszkańców miasta, do młodzieży, o aktywny udział w pracach na rzecz: przyspieszenia procesu odnowy zabytków i realizacji ogólnomiejskich zadań inwestycyjnych, uporządkowania miasta, zakładów pracy, posesji i osiedli mieszkaniowych, upiększenia terenów miejskich, zakładowych i osiedlowych". Tylko w tym „ofiarnym udziale w czynach społecznych" upatrywano szansy, że Zamość zdąży przygotować się na dożynki. Wśród 15 zespołów koordynacyjno-realizacyjnych powołanych przy Komitecie Organizacyjnym Centralnych Dożynek — Zamość 1980 był także zespół czynów społecznych.

Czyny zwoływano zwykle w niedziele. I tak np. 23 maja 1980 r. uczennice Liceum Medycznego w Zamościu sadziły krzewy wokół autodromu, mieszkańcy Wielączy budowali chodnik, w Tomaszowie Lubelskim powstał chodnik i trawnik wokół ośrodka „Praktyczna Pani" — jak donosiła prasa. W tym samym tytule, wiele lat później, jeden z peerelowskich działaczy partyjnych przyrównywał czyny do syzyfowej pracy i mówił: „W niedzielę budowano chodnik, a w poniedziałek fachowcy rozbierali go, bo okazywało się, że zapomniano przeciągnąć pod nim kable".

Trudno zweryfikować jakość, łatwiej liczby. Przez pierwszą dekadę istnienia województwa zamojskiego (1975-1984) w ramach czynów społecznych wybudowano 528 km dróg lokalnych oraz zmodernizowano kolejne 85 km, sprofilowano 260 km bieżących dróg gruntowych. Wybudowano i rozbudowano 4 szkoły oraz 4 przedszkola, zbudowano 22 świetlice i domy kultury, 46 domów strażaka oraz remizo-świetlic, 1 ośrodek zdrowia i 1 żłobek, 6 obiektów sportowo-rekreacyjnych, 18 zbiorników retencyjnych i 13,6 km wiejskich wodociągów. „Województwo zamojskie zajmowało czołowe miejsce w kraju w realizacji czynów społecznych" — podsumowywały Wojewódzki Urząd Statystyczny i Wojewódzka Komisja Planowania.

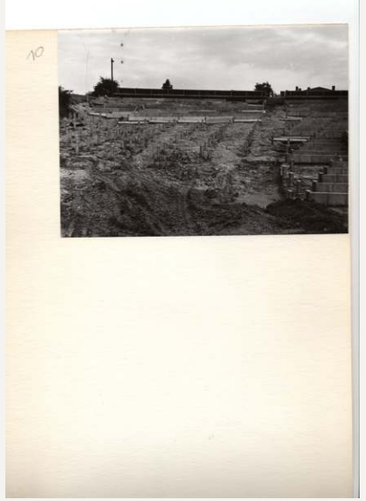
FOT. 001
Młodzież Ochotniczego Hufca Pracy przy nadszańcu w Zamościu, pocz. l. 80. XX w.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

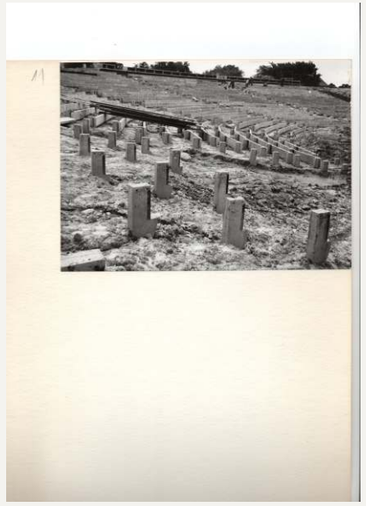
FOT. 002
Zamość, Bastion VII, rekonstrukcja murów obronnych, 1978 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

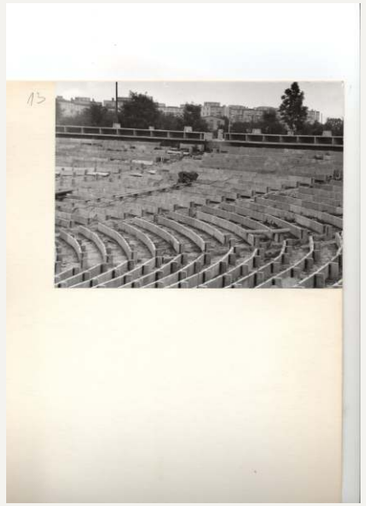
FOT. 003A
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

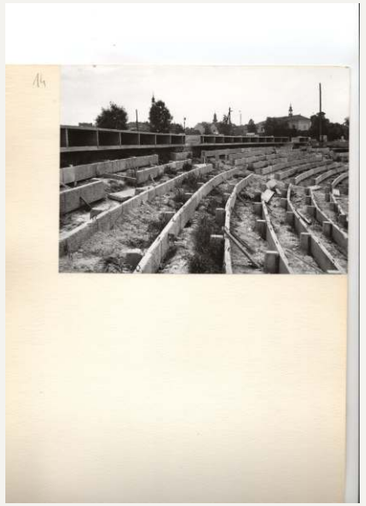
FOT. 003B
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

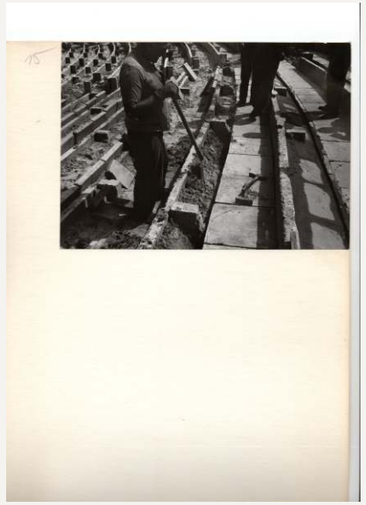
FOT. 003C
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003D
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

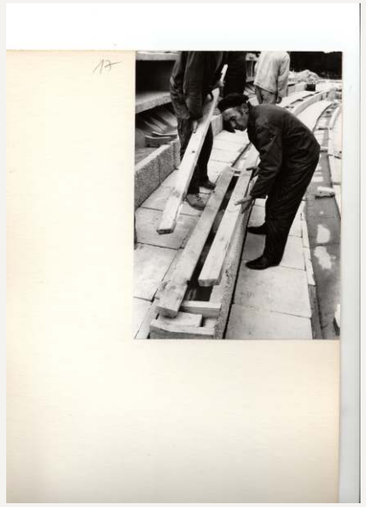
FOT. 003E
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

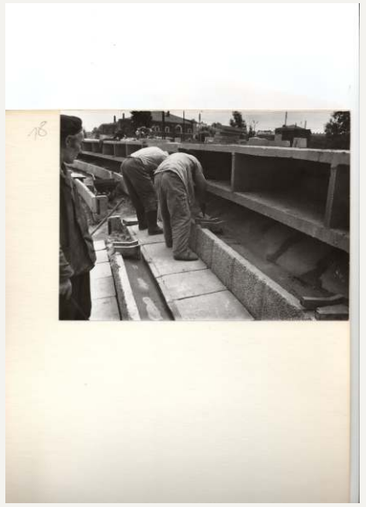
FOT. 003F
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003G
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003H
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003I
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003J
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003K
Amfiteatr w Zamościu budowany i porządkowany w czynie społecznym
Fot. Maciej Pawlicki
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 004
Przykład daje I sekretarz KW PZPR w Zamościu Ludwik Maźnicki (na pierwszym planie, w koszuli z podkasanymi rękawami)
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 005
Planty
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 006
Na Starym Mieście pracują członkowie PTTK
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 007
Na dachu Nadszańca na Bastionie VII
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 008
Przed pałacem Zamoyskich
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 009
Przed pałacem Zamoyskich
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 010
Przed kamienicą Pod Kazimierzem
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 011
Nad Łabuńką
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 012
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 013
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 014
Na Plantach
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 015
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 016
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 017
Przy budowie odkrytej pływalni
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 018
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 019
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 020
Czyny społeczne w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 021
Wielka mobilizacja w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 022
Wielka mobilizacja w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 023
Wielka mobilizacja w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 024
Wielka mobilizacja w obiektywie Stanisława Orłowskiego
Archiwum Państwowe w Zamościu

Rozdział IV

Rok 1980 i efekty wielkiej odbudowy

Odnowione Stare Miasto było pięknym, przygotowywanym wiele lat prezentem na jubileusz 400-lecia Zamościa. Same rocznicowe uroczystości przebieg miały natomiast dość skromny. Głównym ich punktem była sesja jubileuszowa zorganizowana przez Polską Akademię Nauk w czerwcu 1980 r., przy współudziale lubelskiego UMCS i Zamojskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wygłaszający przemówienie powitalne prof. dr Andrzej Trautman, wiceprezes PAN, przypomniał, że Zamość powstał w epoce znanej jako „złoty wiek" w historii Polski, a jego fundacja stanowiła urzeczywistnienie ambitnych koncepcji odrodzenia zarówno w dziedzinie architektury, jak i myśli kulturalnej i naukowej. Mówiono o tym, że Zamość stanowi najciekawszy chyba zespół urbanistyczno-architektoniczny doby renesansu na ziemiach polskich. Podobne argumenty brała pod uwagę 12 lat później Komisja ICOMOS, która debatując nad wpisaniem zespołu architektoniczno-urbanistycznego Starego Miasta w Zamościu na listę światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO, uzasadniała, że Zamość jest w Europie Środkowej jedynym przykładem miasta renesansowego, które nie doznało żadnych zmian od swojego powstania i jest również jedynym przykładem realizacji założeń idei renesansu miasta prywatnego.

Zaproszenie na sesję otrzymał Jan Zamoyski. Kulisy zdradził prof. Jerzy Kowalczyk, który wspominał: „Byłem w Komitecie Organizacyjnym tych uroczystości i komu tylko się dało mówiłem, że trudno wyobrazić sobie, aby na takiej uroczystości wśród gości zabrakło pana Jana Zamoyskiego. Ówczesna władza bardzo się bała, że ordynat może publicznie powiedzieć coś »niepolitycznego«. Ja to perswadowałem wówczas, przecież to jest jeden z najlepiej wychowanych ludzi w Polsce". Potomek założyciela miasta w 16. pokoleniu i jego imiennik podczas uroczystości przekazał miastu jako podarunek berło Akademii Zamojskiej; trzeciej w Rzeczpospolitej. Odzyskał je najpierw, nie bez trudu, z depozytu w Muzeum Czartoryskich w Krakowie, a jego dzieci zrzekły się prawa do dziedziczenia. Dziś berło stanowi najcenniejszy eksponat Muzeum Zamojskiego.

Drugim punktem kulminacyjnym sesji było osadzenie w odrestaurowanej Starej Bramie Lubelskiej płaskorzeźby Polonii — personifikacji Polski.

Całkiem nie udały się natomiast dożynki. Zaplanowane na 14 września, miały być 10. z kolei „objazdowymi" dożynkami centralnymi. Zwyczaj takiego ich obchodzenia wprowadził Edward Gierek. Wcześniej, za Władysława Gomułki, spotkania żniwiarzy z całej Polski zawsze odbywały się na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie.

Oto bowiem w nocy z 4 na 5 września Edward Gierek prawdopodobnie przeszedł zawał serca i trafił do lecznicy rządowej w Aninie. Kilka godzin później Rada Polityczna KC odwołała go ze stanowiska. Polska przeżyła właśnie Sierpień. W obliczu nabrzmiewającego kryzysu gospodarczego i społecznego i wznoszącej się fali strajków „Solidarności" w partii dokonywał się przewrót. Dożynki w ostatniej chwili przemianowano na wojewódzkie, a rolę gospodarza przejął I sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR i przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej Ludwik Maźnicki.

Dożynki na nowym stadionie rozpoczęły się punktualnie o godz. 11. Władze państwowe reprezentowali Stanisław Wroński — członek Rady Państwa i prezes ZG ZBoWiD, oraz Leon Kłonica minister rolnictwa. Wieńce wnieśli członkowie Orkiestry Włościańskiej w strojach ludowych. Główny dożynkowy wieniec z orłem-godłem na szczycie piramidy kłosów niosło 18 „stylizowanych" chłopów w sukmanach. Poloneza A-dur Chopina odtańczyło 200 par w biało-czerwonych i lubelskich strojach. Mazur skończył się ułożoną z ciał tancerzy fantazyjną figurą w kształcie dożynkowego wieńca. W amfiteatrze odbył się koncert orkiestr wojskowych. Kioski na kiermaszu wyjątkowo pełne były czekolady, kiełbas, parówek, kawonów i winogron. Rozstawiono smażalnie i rożny. W zaaranżowanych na modłę słupską, rzeszowską i sądecką karczmach sprzedawano także piwo.

Jednak i żniwa 1980 r. nie udały się. Charakterystyczna dla tego okresu poetyka wybrzmiała w tekście miejscowej gazety: „Żniwa były nietypowe. Typowe – to jest spiekota z bezchmurnego nieba, żeńcy mokrzy od potu, oblepieni szarym pyłem, z rękoma pokłutymi ością zbóż, uznojeni i szczęśliwi, zaczynający swoje zbożne dzieło równo z zejściem rosy ze złotego łanu, a o zachodzie wracający do domu. Z jakąż przyjemnością spożywa się na polu obiad przyniesiony w kobiałce z opustoszałego domu, aby po chwili odpoczynku stanąć znów do roboty! Zboże udało się wspaniale. Na 235 tysiącach hektarów, od biłgorajskich piasków po wspaniałe i rodzące wszystko, czego rolnik zapragnie, czarnoziemy okolic Hrubieszowa i Tomaszowa, urosło wysokie, mocne, kłosiaste. Dorodne. Ale były deszcze. Na źdźbłach i listkach rozwinęła się śnieć [...]. Duże kłosy nie wypełniały się ziarnem. [...] 16 sierpnia na pierwszym posiedzeniu wojewódzkiego sztabu żniwnego dyrektorzy i prezesi sektorów państwowego i spółdzielczego meldowali o skończeniu rzepaku i zebraniu niewielkiej ilości zbóż. Kombajny na podwójnych

kołach grzęzną w błocie. W Kombinacie PGR Machnów nie można poważnie wejść na pola. 21 sierpnia natura wybuchła całą mocą zła na przekór żniwom. Wichura, deszcz i grad sprzysięgły się, uderzyły niebywale, zatrzymały wszystko”.

Starościna dożynek, Zofia Wiśniewska ze Steniatyna, przepytana wiele lat później przez dziennikarkę, mówiła: „Tuż przed dożynkami ktoś zdemolował częściowo ustawione na mieście dekoracje. Paniki nie było, ale wszyscy trochę baliśmy się, że jak przyjdą zakłady meblowe, a każdy z pracowników weźmie ze sobą nogę od stołu, to będzie krucho. Ale nic się stało. Było spokojnie”. Starosta Jan Adamczuk z Kolonii Kryłów opowiedział dziennikarce: „Trzy miesiące przed dożynkami zaczęły się kontrole. Cały czas przysyłali z komendy wojewódzkiej 2 funkcjonariuszy. Chodzili, sprawdzali, co w gospodarstwie, jakie mamy kontakty. Interesowali się wszystkim. Dwa tygodnie przed wizytą mieli wprowadzić się na stałe. Ciężko się z tym żyło. A czego to ludzie nie opowiadali: że nam pokupowali dywany, parkiety. Przydział na parkiet rzeczywiście dostałem, ale sam musiałem za niego zapłacić”.

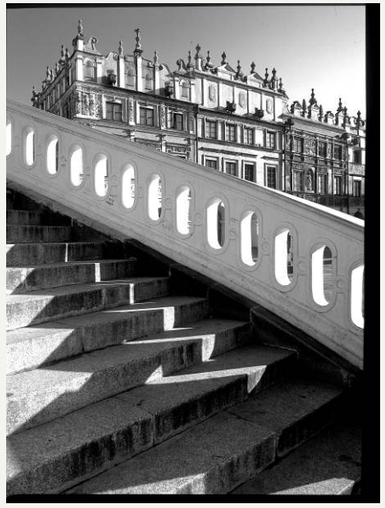

FOT. 001
Stara Brama Lubelska po remoncie
Fot. Bogdan Cabaj

FOT. 001A
Odremontowana kamienica Pod Madonną przy ul. Ormiańskiej
Fot. Bogdan Cabaj

FOT. 001B
Widok na wyremontowane kamienice przy ul. Ormiańskiej
Fot. Bogdan Cabaj

FOT. 001C
Nocny widok na wyremontowane kamienice przy ul. Ormiańskiej
Fot. Bogdan Cabaj

FOT. 001D
Odremontowana kamienica Pod Aniołem przy ul. Ormiańskiej
Fot. Bogdan Cabaj

FOT. 002
Widok na wyremontowane kamienice przy ul. Ormiańskiej 22-30 w północnej pierzei Rynku Wielkiego
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 003
Kamienice przy ul. Ormiańskiej 24-26 w 1982 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 004
Widok na odnowiony ratusz z podcieni w pierzei południowej Rynku Wielkiego
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 004A
Stara Brama Lwowska ze zrekonstruowanym szczytem
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 004B
Stara Brama Lwowska ze zrekonstruowanym szczytem
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 005
Jan Zamoyski przed przekazaniem w imieniu rodziny berła Akademii Zamojskiej z 1619 r.
Inauguracja sesji naukowej z okazji jubileuszu 400-lecia Zamościa, 12 czerwca 1980 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 006
Jan Zamoyski przed przekazaniem w imieniu rodziny berła Akademii Zamojskiej z 1619 r.
Inauguracja sesji naukowej z okazji jubileuszu 400-lecia Zamościa, 12 czerwca 1980 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 006A
Sesja naukowa z okazji jubileuszu 400-lecia Zamościa, 12 czerwca 1980 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 006B
Sesja naukowa z okazji jubileuszu 400-lecia Zamościa, 12 czerwca 1980 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 007
Uroczystość osadzenia płaskorzeźby Polonii w Starej Bramie Lubelskiej od strony parku była kulminacyjnym momentem obchodów 400-lecia Zamościa 12 czerwca 1980 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 008
Po lewej przy płaskorzeźbie Polonii rzeźbiarz-kamieniarz Jan Bolesław Bulewicz
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 009
Podniesienie Polonii obserwuje Jan Zamoyski
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 009A
Podniesienie Polonii
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 009B
Podniesienie Polonii
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 009C
Podniesienie Polonii
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 009D
Podniesienie Polonii
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

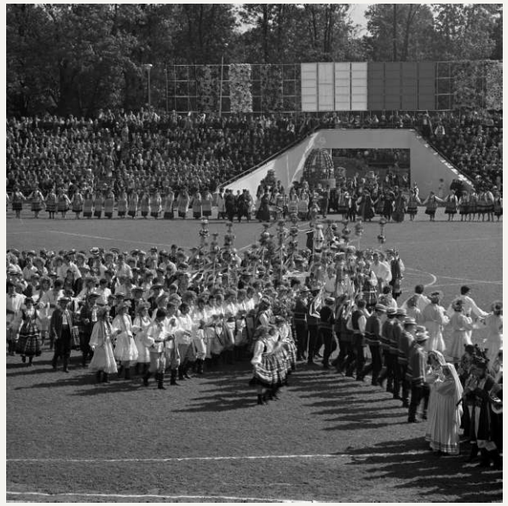
FOT. 010
Zaproszenie na dożynki 14 września 1980 r. W programie tradycyjna część wieńcowa i widowisko taneczne. Ze zbiorów Stanisława Rudego

FOT. 011
Dożynkowe widowisko taneczne, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 011A
Kiermasz dożynkowy, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 012
W widowisku brało udział 200 par tancerzy, 1980 r.
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 012A
Widowisko dożynkowe
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 012B
Widowisko dożynkowe
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 012C
Widowisko dożynkowe
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 012D
Widowisko dożynkowe
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 013A
Koń ciągnie pług
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 013
Żniwa w Stacji Hodowli Roślin w Ulhówku
Fot. ze zbiorów Anny Górnik

FOT. 013B
Kombajn
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 013C
Kombajn
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 013D
Stogi siana i traktor
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 013E
Na targowisku
Zdj. Mirosław Chmiel

FOT. 014
Koncert Marka Grechuty w amfiteatrze, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 015
Osiedle Kamienna, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 016
Latarnia na ul. Grodzkiej, 1978 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 017
Restauracja „Kaczuszka” na parterze bloku na Plantach, 1979 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 018
Przysięga wojskowa na odnowionym Rynku Wielkim, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 019
Ulica Grodzka, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 020
Skwer przed kościołem Franciszkanów, wówczas kinem „Stylowy” i siedzibą Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Bernarda Moranda, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 021
Skwer przed kościołem Franciszkanów, wówczas kinem „Stylowy” i siedzibą Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Bernarda Moranda, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 022
Skwer przy ul. Kościuszki (Rynek Wodny), 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 023
Budowa osiedla Nowe Miasto II przy ul. Wyszyńskiego, 1980 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 024
Ulica Bazyliańska, 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

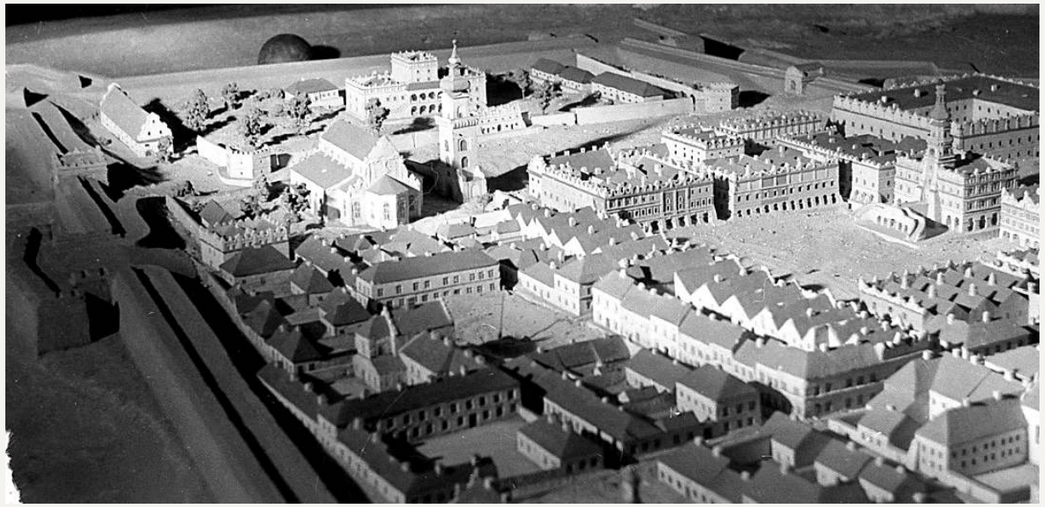
FOT. 025
Ulica Ormiańska, 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 026
Uroczystość kościelna przy kolegiacie (obecnie katedrze), 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

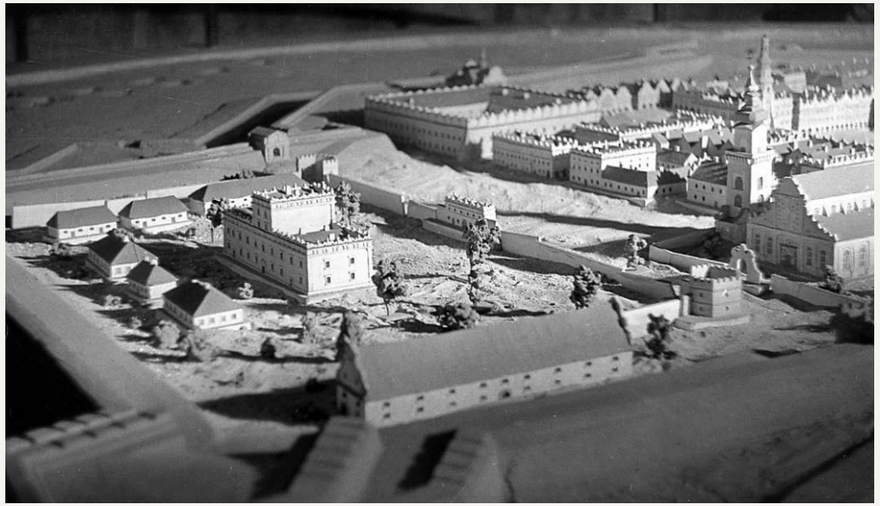
FOT. 027
Uroczystość kościelna przy kolegiacie (obecnie katedrze), 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

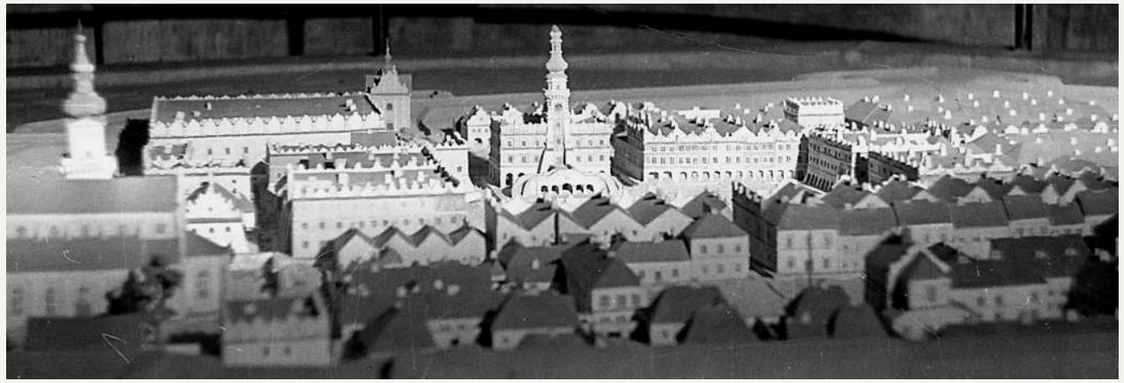
FOT. 028
Makieta Starego Miasta w Zamościu
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 029
Makieta Starego Miasta w Zamościu
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 030
Makieta Starego Miasta w Zamościu
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 031
Makieta Starego Miasta w Zamościu
Ze zbiorów Adama Gąsianowskiego

FOT. 032
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 033
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 034
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 035
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 036
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 037
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 038
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 039
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 040
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 041
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 042
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 043
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 044
Odnowiony Rynek Wielki
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 045
Kamienica Birkowskiego przy Rynku Wielkim
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

FOT. 046
Nowa Brama Lubelska
Fot. Stanisław Orłowski
Archiwum Państwowe w Zamościu

Rozdział V

Zamość mój widzę ogromny

„W 1990 r. osiągnie on liczbę 70 tys. stałych mieszkańców, a w roku 2000 — przekroczy 100 tys. osób. W makroregionie środkowo-wschodnim przejmie główną obsługę turystyki krajowej i zagranicznej, zwłaszcza że posiada zabytkowy zespół miejski klasy 0 o znaczeniu międzynarodowym. W tym celu tworzona będzie baza żywieniowa, noclegowa, informacyjna oraz obsługi motoryzacyjnej" — tak u schyłku PRL-u widzieli przyszłość Zamościa planiści. Miasto miało wkroczyć z inwestowaniem na tereny zachodnie i południowe — podmokłe. Nadmiarowa woda miała być odprowadzana do zbiornika „Izbica" na rzece Wieprz, którego budowa miała przypaść na koniec lat 80. XX w. Zbiornik taki powstał, choć 2 dekady później, i nie w Izbicy, a w Nieliszu. To w latach 80. planiści obmyślili budowę Obwodnicy Hetmańskiej w ciągu międzynarodowej trasy E-81 z Gdańska do Tomaszowa Lubelskiego, zbudowaną w następnej dekadzie. W 1978 r. rozpoczęła się budowa filii Szpitala-Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka, która zakończyła się już w nowej epoce; szpital otrzymał imię Papieża Jana Pawła II.

Po 1980 r. spadło tempo prac na Starym Mieście. Nawet nie rozpoczęto zaplanowanych prac przy 3 monumentalnych budowlach: pałacu Zamoyskich (który do dziś pozostaje nieodnowiony!), gmachu Akademii Zamojskiej oraz kościele Franciszkanów (wówczas były to „zabudowania pofranciszkańskie" — miał się w nich mieścić Dom Muzyki), oraz przy części bloków kamienic. Po zmianie ustroju na starówce inwestowali głównie prywatni czy instytucjonalni właściciele obiektów. Dopiero po 2004 r., gdy rozwiązał się worek z unijnymi i norweskimi pieniędzmi, rewaloryzacja znów zyskała skalę stosowną do potrzeb. W ciągu kolejnych 10 lat miasto zainwestowało w odnowę zamojskich zabytków ponad 150 mln zł; jego prezydentem był wówczas Marcin Zamoyski z 17. pokolenia po założycielu miasta. Znaczna część tej kwoty została przeznaczona na renowację, ale też rekonstrukcję zabudowań fortecznych. Zamość stał się dzięki temu ewenementem na skalę europejską. Odtworzono także historyczną bryłę katedry (dawniej kolegiaty) pw. Zmartwychwstania Pańskiego i św. Tomasza Apostoła, wzniesionej przez pierwszego zamojskiego architekta, Włocha Bernarda Moranda, oraz barokowy kościół Franciszkanów, odbudowując jego strzeliste szczyty, co podniosło świątynię o ponad 20 metrów, do 40 metrów.

W okresie schyłkowego Gierka i pogierkowskim wielkim placem budowy były w mieście osiedla mieszkaniowe. Nowa zabudowa wielorodzinna powstała na osiedlach Wiejska, Okrzei czy Słoneczny Stok. Rozbudowały się Planty i Kilińskiego. Około 15 lat trwała budowa wzorcowego osiedla Nowe Miasto II zaprojektowanego w ramach programu rządowego PR-5 [Program Rządowy – 5] przez arch. Bogdana Jezierskiego z Warszawy. „Ma to być jedno z trzech [w rzeczywistości 4 – wbrew nazwie nie było ich 5] takich osiedli w kraju, którego rozwiązania wybiegają w rok 2000 zarówno pod względem funkcji mieszkań jak i warunków życia mieszkańców w środowisku" – donosił jeden z dożynkowych biuletynów w 1980 r., gdy budowa już trwała. Osiedla na warszawskiej Białołęce, w Krakowie i Tychach pozostały w projektach; powstało tylko to jedno, w Zamościu. Budowa kompleksu mieszkaniowego znanego dziś jako Osiedle Zamoyskiego trwała do 1992 r. Na 50 hektarach powstało w sumie 6 bliźniaczych miniosiedli oznaczonych różnymi kolorami, każde z 8-piętrowcem i mniejszymi blokami z nowocześnie zaprojektowanymi mieszkaniami, balkonami, loggiami, przydomowymi ogrodami, z ruchem kołowym oddzielonym od pieszego, wyprowadzanego w razie potrzeby na kładki. „Pierwszy blok oddano do użytku w 1982 r., zamieszkał w nim sam prezes. Żeby dać przykład innym, że nie ma się czego bać" — taką anegdotę przytoczył współczesny reportażysta, który do swojej „Księgi zachwytów" z Zamościa wybrał właśnie osiedle Nowe Miasto II.
Bogdan Jezierski w sąsiedztwie PR-5, między ulicami: Róży Luksemburg, Partyzantów, Długą i Odrodzenia, w odległości 200 metrów od Starego Miasta, zaprojektował także Nowe Centrum – nowoczesny miejski ośrodek usługowo-administracyjno-kulturalny. Tu, w funkcjonalnej i zielonej przestrzeni, miały znaleźć siedziby domy towarowe, kino na 800 miejsc, teatr dramatyczny, hotele, przychodnia zdrowia, bank rolny, „kombinaty gastronomiczne", kolejne kino na 500 miejsc, teatr lalek, biura projektowe, zespół sportowo-rozrywkowy, budynki administracji. — Do Nowego Centrum będzie można dojechać koleją — pobiegnie ona w wykopie, a na płycie nad wykopem będzie dworzec PKP połączony z dworcem PKS. Główny ciąg pieszy poprowadzi do Placu Centralnego wzdłuż sklepów, domów towarowych oraz punktów usługowych. Po lewej znajdzie się amfiteatralny plac z widokiem na Stare Miasto – planował architekt, który oczyma wyobraźni widział Zamość przyszłości jako miasto 100-tysięczne, o różnorodnym przemyśle, stolicę rolniczego podregionu i ważny punkt na mapie kraju.

Nowe Centrum nie powstało. Można jedynie mówić o szczątkowym wykorzystaniu pomysłu, gdyż w tym rejonie miasta rzeczywiście ulokowano siedziby kilku instytucji. Podobnie za Rotundą nie powstał Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji, gdzie na 35 hektarach miały być zbudowane duży stadion piłkarski z trybunami na 25 tys. widzów, kryta pływalnia, hipodrom oraz inne

obiekty sportowe. Owszem, jest tu zalew, na którym od pewnego czasu ustawia się w sezonie letnim sztuczne palmy.
A Zamość nigdy nie dobił do 100 tys. mieszkańców. Największą ich liczbę — 68 288 — odnotował w 1998 r. Od tego jednak czasu liczba mieszkańców stale spada. Dziś Zamość jest miastem niespełna 58-tysięcznym... i chyba prowincjonalnym?

Tekst: Anna Rudy

Wybrana bibliografia:
Roczniki „Tygodnika Zamojskiego” oraz „Sztandaru Ludu” z lat 1979-1983; „Biuletyny Informacyjne” wydane przez Komitet Organizacyjny Centralnych Dożynek; kroniki i sprawozdania zamojskiego oddziału PP PKZ; folder „Nowe Centrum w Zamościu” (z epoki, niedatowany); publikacje książkowe i artykuły, w tym: „Zamość miasto idealne” (pod red. Jerzego Kowalczyka, 1980), „Zamojska wieś i rolnictwo” (KAW, 1980), „Z dziejów PTK-PTTK w Zamościu” (Tadeusz Twardowski, 1980), „Model rewaloryzacji miasta Zamość 1964-1980” (Tadeusz Polak, 1980), „Czterysta lat Zamościa” (pod red. Jerzego Kowalczyka, 1983), „Zamojszczyzna 1975-1985” (Wojewódzki Urząd Statystyczny i Wojewódzka Komisja Planowania, 1985), „Encyklopedia miasta Zamościa” (Andrzej Kędziora, 2000), „Jan Zamoyski ostatni ordynat' (Bogdan Szyszka, 2012), „Księga zachwytów” (Filip Springer, 2016), „Droga Zamościa na listę UNESCO w świetle materiałów z epoki” (Ewelina Nawrocka, 2021) oraz wywiady i materiały własne autorki.

FOT. 001
Osiedle Zamoyskiego w budowie
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 002
Osiedle Zamoyskiego w budowie
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 003
W latach 80. nie udało się odnowić gmachu Akademii Zamojskiej
Fot. Marcin Zamoyski

FOT. 004
Za plecami demonstrujących z okazji 1 Maja pracowników Zakładów Mięsnych blok przy ul. Reja budowany dla mieszkańców wykwaterowanych ze Starego Miasta
Fot. ze zbiorów Mariusza Bancera

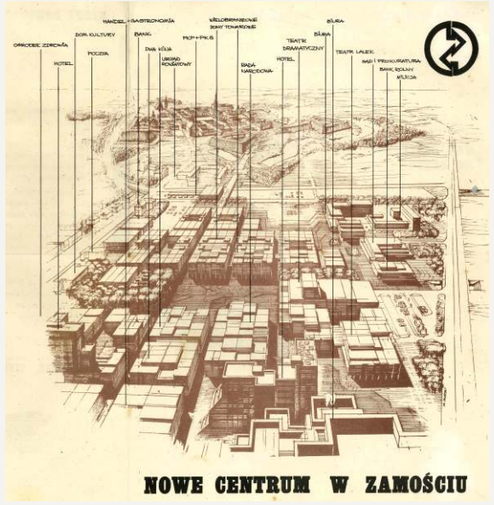
FOT. 004A
Za plecami demonstrujących z okazji 1 Maja pracowników Zakładów Mięsnych blok przy ul. Reja budowany dla mieszkańców wykwaterowanych ze Starego Miasta
Fot. ze zbiorów Mariusza Bancera

FOT. 005
Budowa nowego osiedla przy ul. Długiej w Zamościu, 1979 r.
Fot. Stanisław Orłowski, Archiwum Państwowe w Zamościu

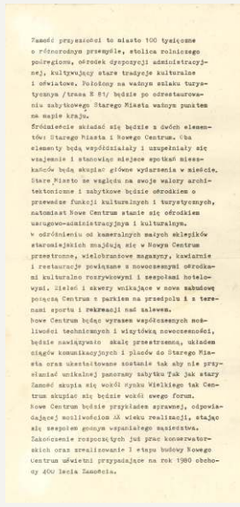
FOT. 006
Osiedle PR-5 w budowie
Fot. Bogdan Cabaj

FOT. 007
Plan Nowego Centrum
Ze zbiorów Barbary Farjon

FOT. 007A
Folder reklamujący Nowe Centrum
Ze zbiorów Barbary Farjon

FOT. 007B
Folder reklamujący Nowe Centrum
Ze zbiorów Barbary Farjon

FOT. 008
Realia życia w latach 80. XX w. Bazar w amfiteatrze
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 009
Realia życia w latach 80. XX w. Puste półki w sklepach (tu Komarów-Osada)
Fot. Mirosław Chmiel

FOT. 010
Sianokosy za Nową Bramą Lubelską, 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 011
Zielony rynek przy Rynku Solnym, 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 012
Zielony rynek przy Rynku Solnym, 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

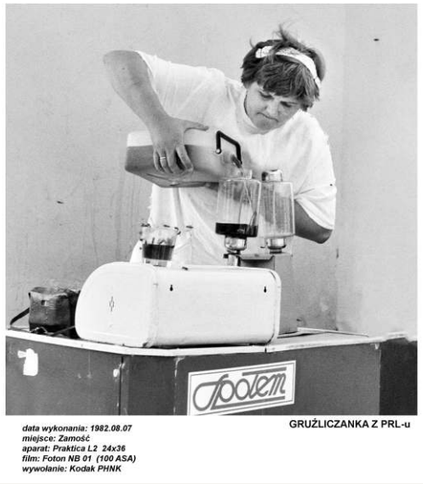
FOT. 013
Osiedle Orzeszkowej, widok od strony rzeki Łabuńki, 1981 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

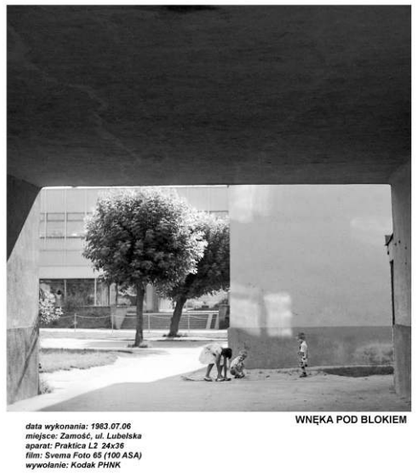
FOT. 014
Występy na Rynku Wielkim przed schodami ratusza, 1982 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 015
Rynek Solny wciąż w remoncie, 1982 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 016
Uliczne stoisko – woda sodowa z saturatora, 1982 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 017
Przy ul. Lubelskiej, 1983 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 018
Przy ul. Łukasińskiego, 1983 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 019
Widok na Rynek Wielki, 1983 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 020
Występ orkiestry Technicznej Szkoły Wojsk Lotniczych, 1984 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 021
Przy ul. Kamiennej, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 022
Widok na nowe osiedla mieszkaniowe, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 023
Przy ul. Spadek, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 024
Osiedle przy ul. Wyszyńskiego w budowie, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 025
Osiedle przy ul. Zamoyskiego, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 026
Osiedle Orzeszkowej, widok od strony rzeki Łabuńki, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 027
Osiedle Zamoyskiego w budowie, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 028
Peryferia Zamościa, widok na nowe osiedla przy ul. Wyszyńskiego i Zamoyskiego, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 029
Bulwar nad Łabuńką, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 030
Na Plantach, w tle Szkoła Podstawowa nr 10, 1985 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

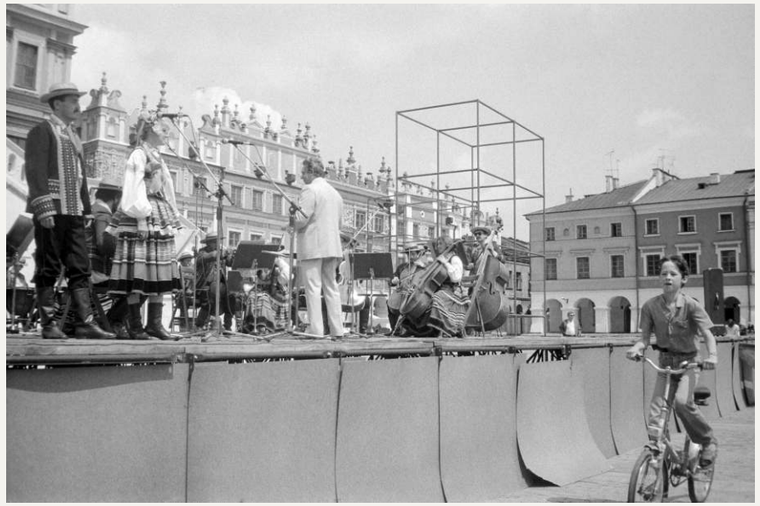
FOT. 031
Obchody Dnia Zwycięstwa (9 maja) na Rynku Wielkim, 1986 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 032
Szachownica w Parku Miejskim, 1986 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 033
Przy ul. Żeromskiego, 1986 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 034
Koncert na scenie przed ratuszem na Rynku Wielkim, 1986 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 035
Awaria na zamojskim osiedlu mieszkaniowym, 1986 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 036
Awaria na zamojskim osiedlu mieszkaniowym, 1986 r.
Fot. Tadeusz Adamczuk

FOT. 037
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 038
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 039
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 040
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 041
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 042
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 043
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 044
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 045
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 046
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 047
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 048
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 049
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 050
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 051
Budowa nowych osiedli mieszkaniowych
Fot. Józef Siudak
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 052
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 053
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 054
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 055
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 056
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 057
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 058
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 059
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 060
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 061
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 062
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 063
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 064
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

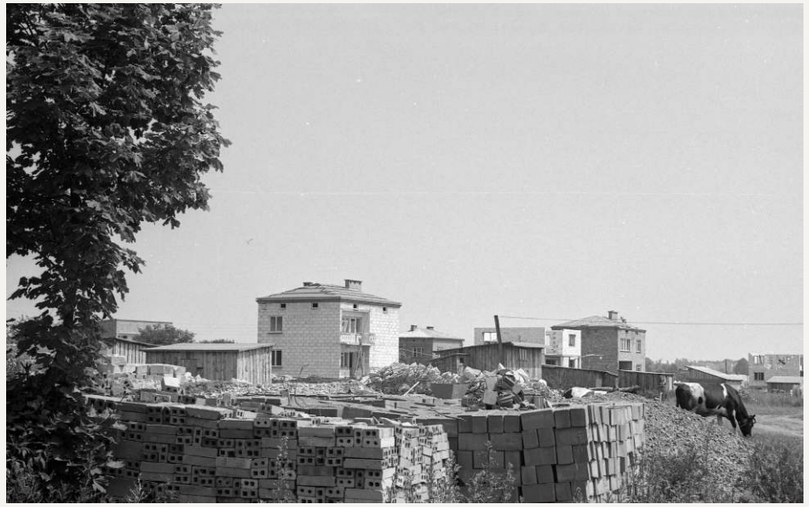
FOT. 065
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 066
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 067
Osiedle Planty
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 068
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

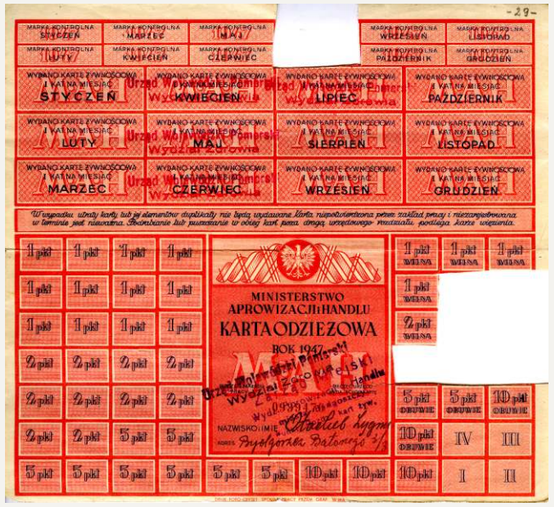
FOT. 069
Budowa Osiedla Nowe Miasto II
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

FOT. 070
Budowa Osiedla Nowe Miasto II
Fot. Stanisław Orłowski
Ze zbiorów ArchiwumPaństwowego w Zamościu

Aneks

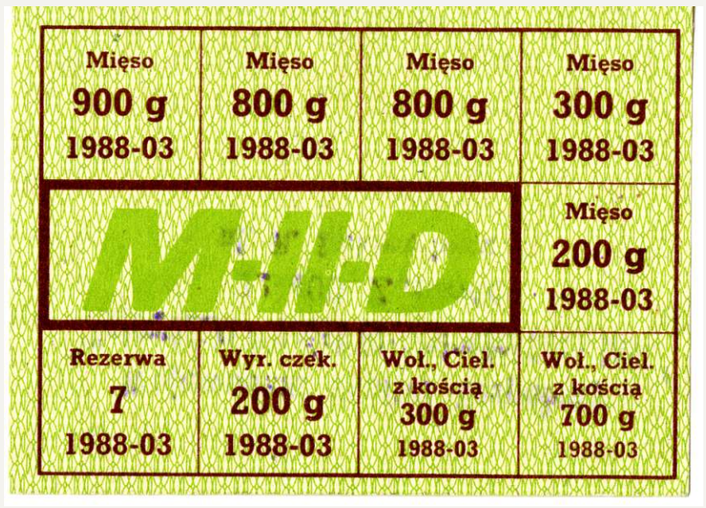
Na koniec prezentujemy wybór plakatów propagandowych z lat 70. i 80. XX wieku oraz innych archiwalnych druków.

FOT. 001
Kartka odzieżowa ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 002
Kartka na artykuły spożywcze ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 003
Kartka na mięso ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 004
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 005
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

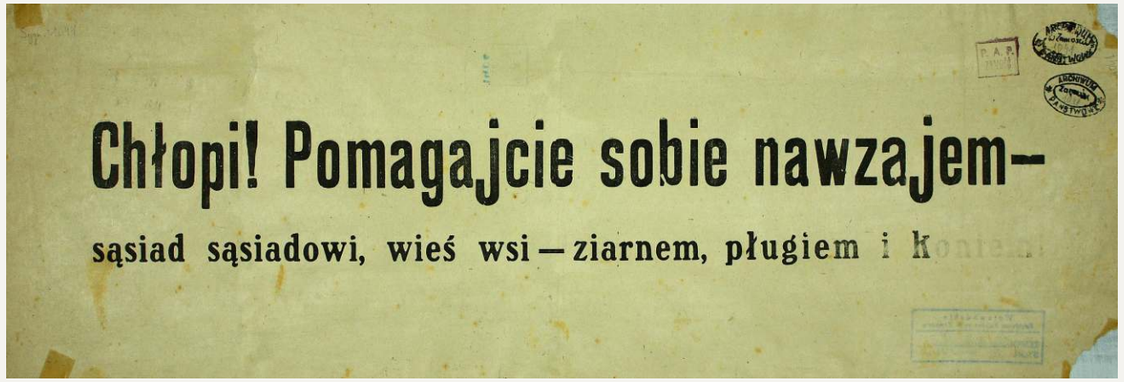
FOT. 006
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

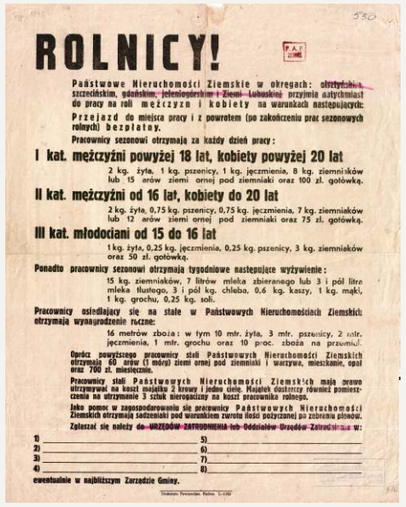
FOT. 007
Odezwa do rolników ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 008
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 009
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 010
Odezwa do rolników ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

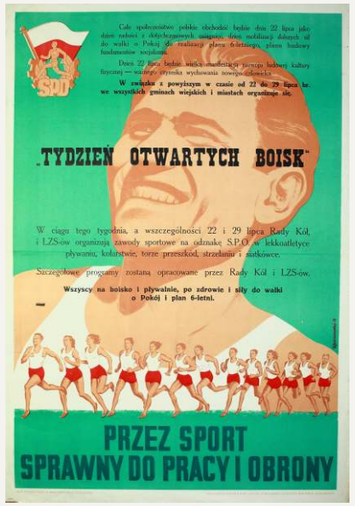
FOT. 011
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

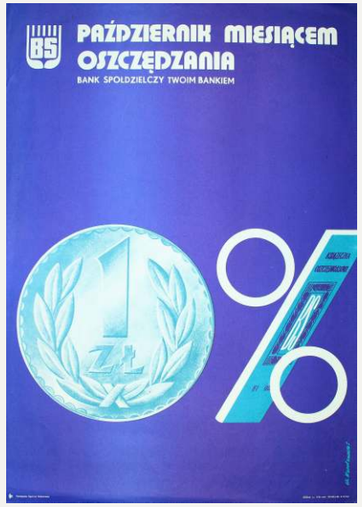
FOT. 012
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 013
W 1978 r. – dwa lata przed Zamościem – Biłgoraj obchodził 400-lecie. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

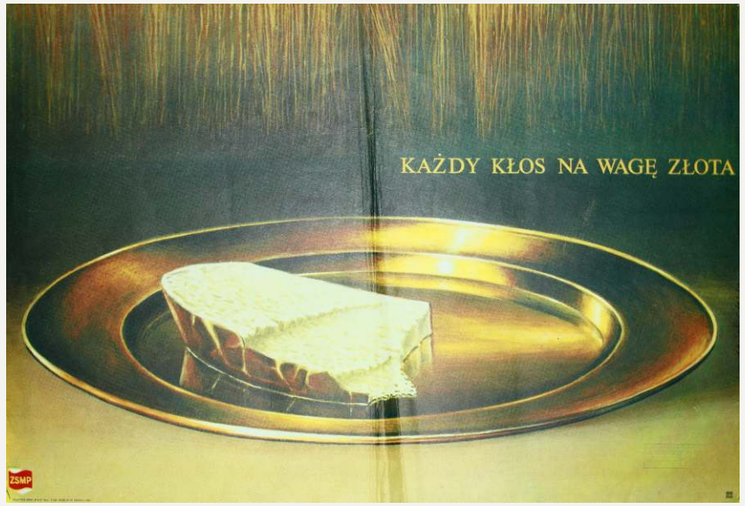
FOT. 014
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

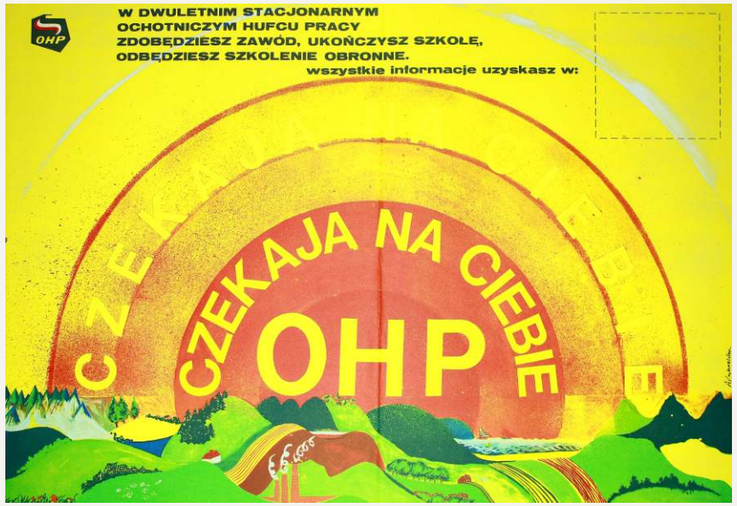
FOT. 015
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 016
Plakat zachęcający do oszczędzania ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

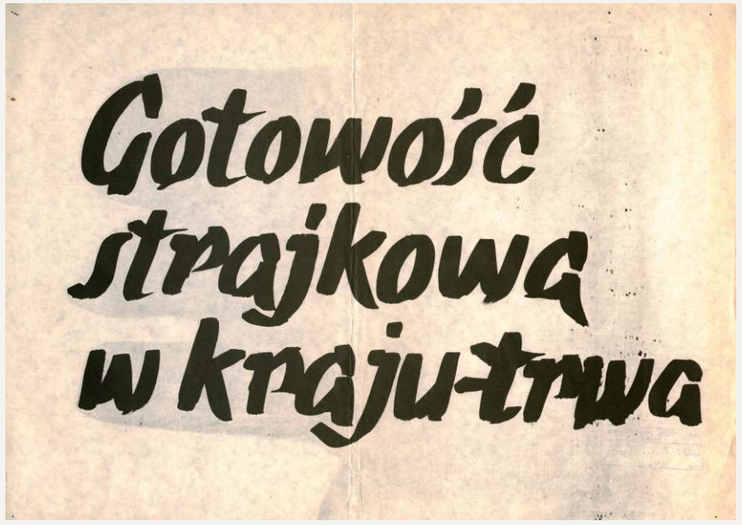
FOT. 017
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 018
Plakat propagandowy ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 019
Ulotka Solidarności ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

FOT. 020
Ulotka Solidarności ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu

Katalog prezentuje wyniki zbiórki społecznej przeprowadzonej w ramach projektu „Niedokończona odbudowa. Jak rozkwit i upadek dekady Gierka odcisnęły ślad w historii Zamościa” przez Fundację „Obywatelski Wschód” oraz Muzeum Starej Fotografii i Starych Aparatów w Zamościu.

Tekst: Anna Rudy (Fundacja „Obywatelski Wschód”)
Przygotowanie fotografii: Adam Gąsianowski (Muzeum Starej Fotografii i Starych Aparatów w Zamościu)
Opracowanie katalogu: Mateusz Drach

Fotografie (autorzy i właściciele zbiorów): Tadeusz Adamczuk, Archiwum Państwowe w Zamościu, Mariusz Bancer, Bogdan Cabaj, Mirosław Chmiel, Barbara Farjon, Adam Gąsianowski, Anna Górnik, Grażyna Hałucha, Grażyna Koperczak, Elżbieta Łyś, Stanisław Orłowski, Maciej Bonawentura Pawlicki, Emilia Romańczuk, Stanisław Rudy, Józef Siudak, Stanisława i Jan Szmydkowie, Marzena Taranowicz, Marcin Zamoyski, Ryszard Żyła oraz anonimowi darczyńcy

Autorskie treści i opracowania powstałe w ramach projektu są udostępniane na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa – CC BY 4.0, z wyjątkiem materiałów osób trzecich oznaczonych odrębnie.

ORGANIZATORZY

PARTNERZY

FINANSOWANIE

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”